

Skatteutskottets utvärdering av personalliggarsystemet

ISSN 1653-0942
ISBN 978-91-88607-82-9
Riksdagstryckeriet, Stockholm, 2019

Förord

Som ett led i skatteutskottets arbete med uppföljning och utvärdering har utskottet låtit göra en utvärdering av systemet med personalliggare. Utvärderingen syftar till att undersöka och analysera hur systemet med personalliggare fungerar för berörda aktörer i restaurang-, frisör-, tvätteri- och byggbranscherna. Utvärderingen färdigställdes i april 2019 (En utvärdering av personalliggarsystemet, Rapporter från riksdagen, 2018/19:RFR4).

I samband med rapportens publicering höll utskottet den 11 april 2019 ett seminarium med inbjudna kommentatorer för att diskutera utvärderingens resultat.

Rapporten presenterades inledningsvis av utredaren Åsa Wiklund Fredström vid forsknings- och utvärderingssekretariatet på riksdagens utskottsavdelning. Därefter kommenterades rapporten av Conny Svensson, nationell samordnare vid Skatteverket, Erik Ageberg, expert på socialförsäkringsfrågor vid organisationen Företagarna, Suzanne Parenius, vd för Hjortviken Konferens AB, Martin Rosenström, utredare vid Handels, Stefan Lundin, chefsjurist vid Visita samt Jessica Löfström, vd för Expandera Mera AB.

Därefter diskuterade ledamöterna i skatteutskottets utvärderingsgrupp rapporten, och seminariet avslutades med en frågestund.

I denna rapport publiceras en utskrift av seminariet.

Stockholm i juni 2019

Jörgen Hellman (S)
ordförande

Per Åsling (C)
förste vice ordförande

Niklas Wykman (M)
andre vice ordförande

Anna Wallin
skatteutskottets kanslichef

Externa deltagare

Talare

Ageberg Erik	Företagarna
Lundin Stefan	Visita
Löfström Jessica	Expandera Mera AB
Parenius Suzanne	Hjortviken Konferens AB
Rosenström Martin	Handelsanställdas förbund
Svensson Conny	Skatteverket
Wiklund Fredström Åsa	RUFS

Inbjudna deltagare

Altsäter Lars	Skatteverket
Brissle Oscar	Svenskt Näringsliv
Burgess Anne	Visita
Bågling Linda	Kammarrätten i Stockholm
Bäck Anders	Skatteverket
Carlsson Marie	Skatteverket
Carlsson Nils-Fredrik	Finansdepartementet
von Corswant Anna	Måleriföretagen
Dahlqvist Annelie	FAR
Fahlgren Katrin	Finansdepartementet
Femrell Andrea	Näringslivets Regelnämnd
Fored Jeanette	Sveriges Kommuner och Landsting
Holmberg Maja	Förvaltningsrätten i Stockholm
Holmqvist Oskar	Tillväxtverket
Johansson Emilie	Företagarna
Jonsson Thor	ID06
Lennartsson Helena	Föreningen Byggherrarna
Lif-Sjöcrona Erik	Skatteverket
Lindholm Johan	Byggnads
Lindström Mikael	Glasbranschföreningen
Lindståhl Carl	SBAB
Lindqvist Sjöström Christina	Skatteverket
Lundahl Marie	Altinget
Löfgren Peter	ID06

Löfstrand Martina	Finansdepartementet
Lööv Tomas	Näringslivets Regelnämnd
Mobärg Hampe	Maskinentreprenörerna
Montell Veronica	Förvaltningsrätten i Stockholm
Nilsson Patrik	Företagarna
Ondrasek Olofsson Lynda	Svenskt Näringsliv
Palmgren Fanny	Kammarrätten i Stockholm
Partheen Jonas	Visita
Patmalnieks Ann	Hotellrevyn
Persson Österman Roger	Stockholms universitet
Pettersson Betti-Ann	Installatörsföretagen
Samakovlis Eva	Skatteverket
Sandborg Anna	Visita
Sjölander Erik	Småföretagarnas Riksförbund
Sjöstrand Björn	ID06
Stade Mikael	Kammarrätten i Stockholm
Stjernström Robert	Infotech Access
Wetterholm Maria	Kammarrätten i Stockholm
Wigerstad Caroline	Tillväxtverket
Wärebörn Schultz Charlotte	Sveriges Byggindustrier
Åhlander Birgitta	FAR
Åhrling Maria	Finansdepartementet
Åkerlund Hans	Stockholms Byggmästareförening

Program

9.30–10.00	Kaffe
10.00–10.05	Inledning av Jörgen Hellman (S), skatteutskottets ordförande
10.05–10.20	Åsa Wiklund Fredström, utredare, redogör för utvärderingen
10.20–10.25	Conny Svensson, Skatteverket
10.25–10.30	Erik Ageberg, Företagarna
10.30–10.35	Suzanne Parenius, Hjortviken Konferens AB
10.35–10.40	Martin Rosenström, Handelsanställdas förbund
10.40–10.45	Stefan Lundin, Visita
10.45–10.50	Jessica Löfström, Expandera Mera AB
10.50–11.35	Diskussion med skatteutskottets utvärderingsgrupp
11.35–11.55	Frågestund
11.55–12.00	Avslutning av Per Åsling (C), förste vice ordf. skatteutskottet

Stenografisk utskrift från seminariet

Ordföranden: Välkomna till riksdagen och Förstakammarsalen!

Riksdagens utskott utvärderar olika beslut inom sina respektive områden. Den uppgiften regleras sedan 2010 i regeringsformen. Det är alltså egentligen en ganska ny sak för utskotten. Regeringsformen är mycket äldre, som ni alla vet. Skatteutskottet har tidigare utvärderat punktskattehöjningar på alkohol och tobak. Utskottet har också utvärderat expertskatten och den nedsatta momsen på djurparker och liftanläggningar. År 2017 beslutade utskottet att utvärdera personalligarsystemet, som jag nu visar upp för åhörarna i salen. Nu är den utvärderingen färdig.

Systemet med personalliggare infördes 2007. Syftet var att stävja svartarbete och osund konkurrens; man ska inte glömma det. Systemet har utökats i tre omgångar. Det har också ifrågasatts av olika intressenter under den här tiden. Därför utvärderar skatteutskottet hur systemet fungerar. Vi har tittat på de branscher som har varit med fram till 2016.

Rapporten kommer att kort presenteras av Åsa Wiklund Fredström. Därefter vidtar kommentarer från olika inbjudna talare: Conny Svensson från Skatteverket, Erik Ageberg från Företagarna, Suzanne Parenius från Hjortviken Konferens AB, Martin Rosenström från Handelsanställdas förbund, Stefan Lundin från Visita och Jessica Löfström från bemanningsföretaget Expandera Mera.

Efter de inläggen kommer de ledamöter som har suttit i skatteutskottets utvärderingsgrupp att få tillfälle att under maximalt fem minuter ge sin syn på rapportresultatet. Därefter vidtar en frågestund som jag kommer att moderera. Sedan kommer mötet att avslutas av utskottets förste vice ordförande, Per Åsling.

Seminariet kommer att tv-sändas. Jag vill påminna talarna att hålla tiden, av den anledningen att programmet kommer att vara under de här två timmarna.

Med detta vill jag önska alla hjärtligt välkomna.

Åsa Wiklund Fredström, Riksdagsförvaltningen: Tack, ordföranden!

Arbetet med utvärderingen har letts av skatteutskottets arbetsgrupp för utvärdering och forskning, som sitter här bredvid mig. Systemet infördes som sagt 2007 som en åtgärd för att minska svartarbete och osund konkurrens. Från början omfattades bara restaurang- och frisorbranscherna. År 2013 tog man in tvätteribranschen i systemet. Och sedan 2016 gäller kravet på personalliggare även byggbranschen. Som nämndes gjorde man ytterligare en utvidgning av systemet den 1 juli 2018. Men de ingår inte i den här utvärderingen.

Vad är en personalliggare? Det är en form av loggbok där näringsidkaren löpande ska föra in uppgifter om personer som är verksamma i lokalen eller på byggarbetsplatsen. Utöver uppgifter om näringsidkaren ska verksamma

personers namn och personnummer antecknas samt tidpunkten för när deras arbetspass börjar och slutar.

I kontantbranscherna kan näringsidkarna välja att ha en manuell personalliggare, som boken som visades upp tidigare. Den kan man få från Skatteverket. Man kan också ha en elektronisk personalliggare. På en byggarbetsplats måste man ha en elektronisk personalliggare. I byggbranschen används ofta ett kortsystem som heter ID06. Ni kan se kortet på den bild som visas på skärmen i salen.

Skatteverket gör oanmälda kontrollbesök och kontrollerar att de personer som är verksamma vid kontrollbesöket finns införda i personalliggaren. Skatteverket kontrollerar också i viss utsträckning uppgifter bakåt i tiden i personalliggaren. Om inte kravet på dokumentation är uppfyllt tar Skatteverket ut en kontrollavgift. Om det finns anledning att misstänka fusk kan Skatteverket senare inleda en fördjupad utredning, en skattekontroll. Då jämförs uppgifterna i personalliggaren med de uppgifter som näringsidkaren har lämnat till Skatteverket i till exempel arbetsgivardeklarationer.

Syftet med den här utvärderingen har varit att undersöka och analysera hur systemet med personalliggare fungerar i restaurang-, frisör-, tvätteri- och byggbranscherna för berörda aktörer. Med berörda aktörer avses främst företagare och deras bransch- och näringslivsorganisationer, Skatteverket, arbetstagare och arbetstagarorganisationer.

Förutom avgränsningen mot systemet som det var före den 1 juli 2018 var det från början tänkt att genomföras en effektutvärdering av en extern och oberoende part. Då skulle man undersöka inbetalda lönesummor för tvätteri- och byggbranscherna. Men när arbetet med huvudstudien påbörjades fanns det inte tillräckligt med tillgängliga data för byggbranschen för att det skulle vara möjligt.

Utvärderingen har varit inriktad på de fyra frågeställningar som visas på skärmen i salen. För att få svar på de frågorna har det bland annat genomförts intervjuer med berörda parter, och det har skickats ut en enkät till Skatteverkets handläggare som arbetar med de här frågorna. Skatteutskottet har också anordnat en utfrågning om företagens administrativa kostnader som är kopplade till kravet på personalliggare. Det har även gjorts en genomgång av ett antal domar om kontrollavgifter.

Jag ska redogöra för några av de iakttagelser och bedömningar som utskottet gör i rapporten. Det första som utskottet noterar är att aktörerna har förmedlat olika bilder av personalliggarsystemet. Synen på systemet varierar bland aktörerna. De flesta var positiva till systemet när det infördes och hoppades då att det verkligen skulle bidra till mindre osund konkurrens och mindre fusk. Men deras erfarenheter av hur systemet fungerar nu skiljer sig åt.

De som är kritiska framför att systemet inte har fått den önskade effekten. De framhåller bland annat att Skatteverket inte når de oseriösa företagen där det finns fusk. Personalliggaren har i stället blivit en börda för företag som sköter sig. Några bransch- och näringslivsorganisationer anser att systemet ska avskaffas.

Arbetsstagarorganisationerna har generellt sett en relativt positiv bild av systemet. Man nämner bland annat att det har ett positivt signalvärde att systemet finns. Men även de anser att det finns vissa svagheter.

I enkäten har vi frågat Skatteverkets handläggare, och en majoritet av dem är positiva till systemet. De tycker att det är ändamålsenligt, det vill säga att man uppnår syftet att minska svartarbete och osund konkurrens.

Enligt utskottet kan en förklaring till att synen är så olika vara att det är olika förhållanden som gäller i olika branscher. De skillnaderna kan påverka förutsättningarna för att systemet ska fungera. Utskottet ser också att förutsättningarna har förändrats sedan 2007. Som exempel nämner utskottet att det har skett en teknisk utveckling och att man har infört individuella arbetsgivardeklarerationer. Arbetsgivarna ska numera månadsvis redovisa löneuppgifter på individnivå.

Mot den bakgrunden anser utskottet att systemet kan ifrågasättas alternativt förändras utifrån sin nuvarande form.

Utskottet hänvisar också till att Skatteverket nu håller på att genomföra en effektutvärdering av systemet. Resultatet av den utvärderingen kan vara ett bidrag när systemet utreds vidare, enligt utskottet.

I tidigare bedömningar av företagens kostnader för systemet uppskattar man kostnaderna till mellan 11 000 och 13 900 kronor per företag och år. Vid utfrågningen framkom att synen är olika på hur betungande de kostnaderna är. Det framkom också att kostnaderna relativt sett är större för små företag än för stora. Utskottet anser att det är av största vikt att kostnaderna för företagen hålls nere och är välmotiverade. De ska hållas så låga som möjligt. Utskottet kommer att fortsätta bevaka den frågan.

Skatteverkets verksamhet med kontrollbesök har undersökts. Där framgår bland annat att antalet kontrollbesök har minskat över tid. Många aktörer tycker att det är för få besök. Det framgår också att Skatteverket ganska ofta upptäcker brister i personalliggaren när de gör kontrollbesök.

När Skatteverket gör ett urval av vilka företag de ska besöka tillämpar de i huvudsak två principer. Dels väljer de ut företag där de tror att det finns störst risk att hitta brister, dels gör de kontrollbesök för att Skatteverket ska vara synligt ute bland företagen. Många bransch- och näringslivsorganisationer vill att urvalet ska vara mer riskstyrt än det är i dag, så att kontrollerna inriktas mer på de oseriösa företagen.

I förarbetena till lagstiftningen om personalliggare framgår att det var tänkt att personalliggarkontrollen ska ha en preventiv effekt, det vill säga att kontrollerna ska vara så många att företagen tror att den som har svart arbetskraft riskerar att bli upptäckt. I rapporten påminner utskottet om att lagstiftaren har förväntningar i det avseendet och förutsätter därför att Skatteverket varje år ska kontrollera en så stor andel av företagen att man uppnår den preventiva effekten.

Samtidigt framhåller utskottet att det är viktigt att hålla nere företagens kostnader och att man måste fånga upp företag som behöver kontrolleras. Därför behöver Skatteverket arbeta rationellt med att utvärdera resultatet av sin

kontrollverksamhet. Skatteverket har, i alla fall enligt vad som har framkommit av utvärderingen, inte hittills arbetat särskilt systematiskt med att utvärdera kontrollen.

Vad gäller antalet avvikelser framhåller utskottet att det faktiskt inte behöver finnas en koppling mellan fel och fusk och att det är lätt att näringsidkarna gör misstag. Samtidigt understryker utskottet att det är viktigt att personalliggaren förs på rätt sätt. Annars kan man inte använda den för sitt syfte.

Det har också kommit fram att det finns en misstro bland företagen när det gäller att systemet bidrar till arbetet mot fusk, det vill säga att det här systemet bidrar till att de som fuskar åker dit. En majoritet av Skatteverkets handläggare har däremot svarat att personalliggaren är ett viktigt bidrag i det arbetet.

Av utvärderingen framgår också att antalet fördjupade utredningar som inleds efter att man har gjort ett kontrollbesök är få i förhållande till antalet besök. De har också minskat över tid. Men när en utredning väl har inletts leder den ofta till ett beslut om ändrad skatt och eventuellt skattetillägg. Här framhåller utskottet att det är viktigt att Skatteverket följer upp misstänkt fusk.

Skatteverket har framfört att det framför allt på byggsidan finns svårigheter med att utreda misstänkt fusk när man upptäcker det vid kontrollerna. Men det pågår ett arbete med att utveckla metoder för att förbättra utredningarna. Skatteverket hänvisar också till att de individuella arbetsgivardeklarationerna kommer att underlätta arbetet med utredningarna. Utskottet ser därför fram emot att få information om vad metodutvecklingen och de individuella arbetsgivardeklarationerna leder fram till.

I utvärderingen har det också ingått att undersöka hur stor andel av kontrollbesöken som leder fram till en kontrollavgift. Det varierar lite över åren. Vi vet inte riktigt varför. En förklaring kan vara att Skatteverket har lite olika inriktning på sina kontroller under olika år. Som exempel kan nämnas att ungefär vart femte kontrollbesök ledde till en avgift 2017.

Från näringslivshåll har det framförts att reglerna för kontrollavgift är för kategoriska. De ger inte Skatteverket utrymme att avstå från att ta ut en avgift när man har gjort fel av misstag. Och det är lätt att göra det. Men här bedömer utskottet att det är viktigt att reglerna inte ger Skatteverket för stort utrymme att göra olika bedömningar. Det ska vara enkelt att konstatera när det är fråga om en överträdelse, bland annat för att kontrollerna ska vara effektiva.

Utskottet konstaterar också att det framgår av utvärderingen att Skatteverket under vissa förutsättningar avstår från att ta ut en avgift eller inte tar ut full avgift. Det finns möjlighet till befrielse som utnyttjas, och ibland anses det inte finnas grund för avgiften.

En iakttagelse som utskottet gör är att kontrollavgifterna kan vara mer betydande för små företag än för stora, eftersom de tas ut med fasta belopp. I intervjuer har det framförts att avgiften kan slå hårt mot mindre företag.

En annan iakttagelse som utskottet gör är att avgiftsbestämmelserna är utformade på ett sådant sätt att det finns utrymme för att göra olika tolkningar. Om man bara läser lagtexten är det inte alla gånger helt klart om det är fråga om en situation som ska leda till en avgift eller hur stor avgiften ska bli. Därför

tycker utskottet att man bör utreda om det går att införa differentierade avgifter, det vill säga avgifter som är beroende av företagets storlek. Utskottet anser även att det bör utredas om det går att ändra bestämmelserna så att det tydligare framgår vilka överträdelser som medför kontrollavgift och att man tydliggör avgiftens storlek vid olika överträdelser.

Utskottets övriga iakttagelser och bedömningar hittar ni i det inledande avsnittet i rapporten.

Conny Svensson, Skatteverket: Tack för att vi har blivit inbjudna till den här förmiddagen för att ta del av utvärderingen och diskutera ett för oss oerhört viktigt verktyg och en viktig del av Skatteverkets verksamhet.

Från Skatteverkets sida är den här utvärderingen välkommen. Den är mycket välgjord och informativ. Det finns mycket som vi på Skatteverket tar till oss. Här finns flera moment och analyser av vårt arbete som vi tar till oss. Det gäller även branschens syn som är väldigt viktig. Den enkät som har gjorts bland våra medarbetare på Skatteverket är också viktig för oss som jobbar inom Skatteverket.

Jag kan tillägga att effektutvärderingen av själva effekterna av lagstiftningen som Åsa nämnde tidigare kommer att komma i slutet av året. Den finns som sagt inte med här.

Skatteverket arbetar för en sund och rättvis konkurrens. Man måste kunna konkurrera sjyst i de branscher som berörs av olika regler, i det här fallet personalliggare. Möjligheten att jobba med realtidskontroll är oerhört central för Skatteverket. Att upptäcka fel och brister i ett tidigt skede är helt avgörande för att vi ska kunna komma in och jobba på ett effektivt sätt.

Redan 2001 lämnade vi en rapport i samband med stora omfattande utredningar i byggbranschen. Där pekade vi på att vi behövde realtidskontroller, för att kunna komma ut och hitta de oseriösa företagen som hade F-skattsedel men inte redovisade någonting över huvud taget. Allting såg rätt och riktigt ut på papper. Jag brukar säga att när vi skulle göra våra utredningar kunde det liknas vid arkeologi; vi kom in alldeles för sent.

Förutsättningarna fanns inte då. Men nu finns de i och med att vi har möjligheten som den här lagstiftningen reglerar. Motsvarande behov har visat sig finnas i inte bara byggbranschen utan även de andra branscherna som omfattas av regelverket. I enkätundersökningen som presenterades i utvärderingen, där man frågade våra medarbetare om realtidskontroller är ett ändamålsenligt verktyg för vår verksamhet inom Skatteverket, svarade en majoritet av våra medarbetare att så är fallet.

Kontrollavgiften är en central del i lagstiftningen som har fått en hel del kritik. När man läser utvärderingen kan man väl konstatera att vi får ett gott betyg. Vi tillämpar lagstiftningen med utgångspunkt i hur den är skriven. Det är en lagstiftning som är tuff i sin utformning. Vi ska inte visa på vare sig uppsåt eller oaktsamhet. Det är mer eller mindre ett strikt ansvar i den här

lagstiftningen. Men vi tar särskild hänsyn i våra utredningar och våra kontroller, och vi tillämpar de eftergiftsgrunder som finns. Det framgår också tydligt i enkäten att vi när vi första gången ser felaktigheter som mycket väl skulle kunna landa inom ramen för sanktionerna i många fall efterger avgiften. Sedan gör vi såklart kontrollbesök och kontrollerar att det fungerar.

I utvärderingen efterlyser man fördjupade utredningar – med fördjupade utredningar menas revision och skrivbordsutredningar – för att förvalta kontrollerna med utgångspunkt i det vi har sett ute på fältet. Vi skulle nog kunna göra mycket mer sådana. Men det är en balansgång inom Skatteverket med de resurser vi har. Synligheten är viktig. Från många håll efterlyses mer synlighet av våra kontroller. Samtidigt ska det göras mer fördjupade utredningar.

Om man tittar tillbaka på de år som vi har jobbat med reformen kan man se att vi har gjort väldigt mycket fördjupade utredningar. I stort sett samtliga fördjupade utredningar som Skatteverket har gjort inom ramen för det som kallas kontanthandelsinsatsen – det är kanske lite missvisande nu när byggbranschen finns med i sammanhanget, men det är så vi har hanterat detta organisatoriskt – kommer från kontrollerna ute på fältet. Vi har gjort närmare 3 600 revisioner under de här åren och ett antal tusen skrivbordsutredningar. Vi har alltså gjort en hel del fördjupade utredningar.

Om man tittar på träffsäkerheten, det vill säga om det här leder till skattehöjningar eller hur man nu ser det, kan man se att det ligger högre jämfört med träffsäkerheten i många andra urval inom Skatteverket. Realtidskontrollerna är alltså oerhört viktiga för vår verksamhet inom Skatteverket.

Det är svårt att sammanfatta utvärderingen på fem minuter, men jag vill återigen poängtera att den innehåller mycket och många viktiga saker som förtjänar att lyftas fram.

Lagstiftningen syftar som sagt till att motverka osund konkurrens. I sammanhanget kan jag nämna att det är ett viktigt verktyg som vi jobbar med just nu. Åtta myndigheter har fått ett regeringsuppdrag om att jobba mot osund konkurrens inom arbetslivet. Där gör vi kontroller ute, tillsammans med olika myndigheter. Vi ska exempelvis hitta personer som utnyttjas, personer som får arbeta under vidriga förhållanden – på byggarbetsplatser, på nagelsalonger och många olika ställen i samhället där man minst anar det. Vårt verktyg för att göra detta är helt och hållet här typen av realtidskontroller. Om vi inte har den möjligheten kan vi inte samverka på ett effektivt sätt och bidra från Skatteverkets sida i den viktiga verksamhet som myndigheter kan göra i samverkan.

Jag vill avsluta med att återigen säga att det är en mycket välgjord utvärdering. Utskottet pekar på ett antal punkter som Skatteverket bör jobba vidare med. Nu har vi arbetsgivardeklarationen på individnivå som är ganska ny. I morgon lämnar företagen in den för tredje gången. Det kommer att vara en viktig del i Skatteverkets fortsatta arbete.

Det finns en del saker i lagstiftningen som bör justeras. Det är lite anmärkningsvärt att bemanningsföretagen till exempel inom byggbranschen döljs bakom företagen som anlitar dem. Vi får gå över ån efter vatten för att kunna hitta den typen av företag.

Jag vill också poängtera vikten av en dialog med branschen. Många av oss i salen har träffats under åren, och vi har en dialog med branscher och branschorganisationer om hur vi jobbar, hur man ser på lagstiftningen och vikten av att vi jobbar med rätt saker. Det vill jag verkligen poängtera.

Jag ser fram emot att få ta del av det som kommer att sägas här under resten av dagen.

Erik Ageberg, Företagarna: Tack för möjligheten att komma hit och kommentera rapporten!

Vi representerar inte en specifik bransch, utan vi representerar 70 000 företag i alla möjliga olika branscher. Många, långt ifrån alla, av våra medlemmar omfattas av personalliggarsystemet. Som sig bör i en så stor och bred organisation som vår skiljer sig uppfattningarna åt. Somliga är vänligt inställda, medan andra är kritiska.

Jag vill inledningsvis tacka för en bra och välskriven rapport. Den ger en bra överblick av historiken och de berörda aktörernas uppfattning. Vi på Företagarna brukar tjata om vikten av konsekvensutredningar innan man fattar beslut, men lika viktigt är att man faktiskt utvärderar sina beslut. Därför är det välkommet med den här typen av utvärderingar. Vi uppmuntrar utskottet att fortsätta med det.

I rapporten framkommer att det finns olika uppfattningar huruvida personalliggarsystemet har lett till den önskade effekten, alltså om systemet har motverkat skattundflyende i den grad som motiverar regelverket. Det är problematiskt. Rapporten ger däremot väl underbyggda svar på en rad andra frågeställningar, även om det finns tydliga avgränsningar och så vidare i rapporten. Företagarna välkomnar särskilt bedömningen om att utreda frågan om differentierade avgifter.

I en undersökning som Novus har genomfört på uppdrag av Företagarna tillfrågades 3 000 företagare om deras förtroende för skattesystemet. Två av tre, 66 procent, svarade att de har ganska litet eller väldigt litet förtroende för skattesystemet. Den bild som åhörarna i salen nu kan se visar jag som fond när man diskuterar de frågorna vidare. För oss på Företagarna är frågan om personalliggare nämligen även en fråga om förtroende, men kanske inte på det sätt som tanken med systemet var från början.

I 280 av Sveriges 290 kommuner är småföretagen de största skatteinbetalarna. I stora delar av landet är det alltså småföretagen som finansierar välfärden. Men deras förtroende för systemet vacklar. Delvis för att råda bot på det skulle jag vilja lyfta fram tre delar i rapporten som jag önskar hade utvecklats mer.

Den första delen gäller vem som egentligen gör jobbet. Det framkommer i rapporten att både antalet kontrollbesök och fördjupade utredningar, som vi fick höra om tidigare, minskar kraftigt, särskilt inom byggbranschen. Personalliggare är ett verktyg för Skatteverket att komma åt skatteundflyende. Men

arbetet utförs i praktiken av företagen själva. Det underlättar för myndigheten men försvårar för företagen.

I rapporten framkommer att både utskottet och Skatteverket ser att de individuella arbetsgivardeklarationerna ska vara lösningen på alla brister och problem med personalgälden. Från Företagarnas sida vill vi säga att fler regler inte är lösningen. Att staten för över både ansvar och arbete på företagen är inte särskilt förtroendeskapande.

Den andra punkten handlar om vem som egentligen betalar för det här eller vad priset är. Det kan vara så att regler har andra än rent monetära konsekvenser. En regel inom ett område kan medföra oanade konsekvenser på andra områden.

Det är arbetsgivarens ansvar att se till att anställda finns inskrivna i personallagstiftningen. Samtidigt är det i praktiken omöjligt och faktiskt kanske inte heller alltid eftersträvänsvärt att arbetsgivaren kontrollerar de anställda. Systemet förutsätter helt enkelt arbetsgivarens tillit, eller om ni så vill förtroende, för de anställda. Det är helt enkelt en risk för företagare i de här branscherna att anställa individer som kanske är extra utsatta på arbetsmarknaden. Systemet bör inte hindra inträdet på arbetsmarknaden för dem som har det allra svårast.

Den sista punkten handlar om hur vi kan bli bättre. Varje administrativ påfärd kan motiveras utifrån en proportionalitetsprincip, men regler måste ses i ett sammanhang. Enligt Tillväxtverket ökar företagets regelbörda med i genomsnitt 1,2 miljarder årligen. Enligt OECD ligger Sverige numera i byråkrati över OECD-genomsnittet, och företagare lägger i genomsnitt tio timmar i veckan på att administrera lagar och regler.

I rapporten görs en internationell utblick. Där beskrivs bland annat – visserligen väldigt kort – hur andra länder har valt att göra. Danmark, som i många fall är ett föregångsland när det kommer till regelförenklingsarbetet, har valt en radikalt annorlunda väg än vad vi har gjort. Det saknas en vidare diskussion om det i den här rapporten. Vi kan lära oss av länder som har kommit betydligt längre i sitt regelförenklingsarbete.

Kort sammanfattat slutligen: Utskottet har att fundera på om det här systemet bidrar till att upprätthålla en transparens och tilltro till systemet bland dem som faktiskt finansierar det. Jag hoppas att utskottet har fått med sig ännu lite mer tankar.

Suzanne Parenius, Hjortviken Konferens AB: Tack så mycket för inbjudan och möjligheten att kommentera rapporten och samtidigt delge er en bild av min verklighet som jag delar med många i min bransch.

Hjortviken är ett familjeföretag i andra generationen och ligger mittemellan Göteborg och Borås. Vi är två aktiva ägare och har ungefär 35 anställda. Vi kombinerar en restaurang-, hotell- och konferensverksamhet och omsätter i runda slängar 25–30 miljoner per år. Vi har en lönesumma på drygt 10,5 miljoner kronor inklusive sociala avgifter. Vi är en kontantfri verksamhet sedan

årsskiftet och redovisar skatt och individuell arbetsgivardeklaration sedan juli förra året.

Jag har tagit del av rapporten, och den är både omfattande och omfattningsrik. Den speglar väl Skatteverkets kontroller i berörda branscher, och vad jag förstår är vissa positiva.

Det är viktigt att man kommer till rätta med fusk oavsett bransch för att säkerställa konkurrens på lika villkor. Vad jag däremot saknar är en djupare resultatrapport, särskilt för den bransch som jag representerar. Jag är inte alls förvånad över att man hittar fel i personalliggaren och att man drar in rätt så stora pengar på kontrollavgifter. Men att man tack vare dessa gör svarta löner vita har jag inte riktigt fått känslan av.

Som hotell- och restaurangföretagare är man redan tyngd under ett ganska gediget regelverk med därtill hörande avgifter. Vi ska ha koll på brand, arbetsmiljön – förebyggande dessutom – miljö- och hälsokontroller, utskänkningstillstånd, oanmälda kontroller av alkohol- och tobaksförsäljning och dessutom kassaregistrets svarta lådor. Det är bara ett fåtal av de saker som kan nämnas.

Hjortviken har aldrig betalat ut en endaste krona i svarta löner, vare sig nu eller tidigare när vi hade kontanter. Vi har däremot investerat i ett elektroniskt tids- och lönesystem som säkrar upp att *alla* som är verksamma och ska ha lön också får den korrekt utbetald och redovisad varje månad. Jag har med andra ord full koll på tidrapporteringen och vet vilka som befinner sig i våra lokaler och varför.

När personalliggaren infördes tyckte jag kanske att den fyllde en viss funktion – nu pratar vi alltså om 2007. Branschen hade kanske lite byk att tvätta, och möjligen gav den en och annan småfuskare en tankeställare rörande att gå från grå till vit. Men tiderna har förändrats sedan dess. Fler och fler av oss är kontantfria, och därmed faller också möjligheten att avlöna svart. Lagstiftningen har däremot skärpts. Nu ska till och med jag som är ägare skriva in mig i personalliggaren, liksom barn som befinner sig i lokalerna. Jag är alltså fortfarande tvungen att ha dubbla liggare: en elektronisk för alla som ska ha lön och en analog för praktikanter, barn och anställda på tillfälligt besök som måste skriva in sig och måste komma ihåg att skriva in sig.

Det förekommer säkert misstag. Jag glömmer ibland att stämpla in eller ut för att någon hejdar mig på väg till ett möte eller för att jag kommer rusande sent på morgonen. Det är också väldigt svårt för nyanställda – och många av dem är nyanlända, det ska ni ha med er – att sätta sig in i hela vårt regelverk redan dag ett. Det kan dessutom ta en dag eller två innan jag har hunnit registrera dem i den elektroniska liggaren, och då ser det ut som ett glapp. Men jag lovar er att det har jag rättat före den 25:e i varje månad.

Som företagare blir jag faktiskt lite irriterad på lagar och regler som inte leder till något positivt resultat över huvud taget. Att riskera en svidande avgift för att någon har råkat skriva med blyerts, för att vi glömmer att dra ett streck mellan två dagar eller för att någon missat att stämpla in eller ut på terminalen någon enstaka gång är faktiskt inte okej. Jag tycker att det borde finnas bättre saker för Skatteverket att göra än att utföra närvarokontroll i min verksamhet

som hindrar mig från att göra det som jag egentligen är bäst på, nämligen att ta hand om våra gäster.

I rapporten framgår det dessutom att de som fuskar faktiskt vet hur man fuskar med personalliggaren också.

När jag med många år i branschen dukar under för regelbördan, hur ska vi då kunna locka fler och inte minst företagare inom restaurangbranschen att starta upp och anställa när man blir misstänkliggjord från första stund? I stället för att straffa borde vi uppmuntra till att starta företag som genererar intäkter, sätter folk i sysselsättning och bidrar till välfärden i Sverige.

Det finns hur mycket som helst att utveckla inom besöksnäringen, och branschen välkomnar alla som vill jobba. Alla jobb är viktiga, och jobben ska självklart vara vita.

Min uppmaning är att arbeta om lagstiftningen och göra den bättre och effektivare, hitta metoder som identifierar dem som medvetet fuskar och upphöra med att bötfälla dem som faktiskt gör rätt för sig.

Martin Rosenström, Handelsanställdas förbund: Jag är utredare på Handelsanställdas förbund. Ett av våra avtalsområden är frisörbranschen, så i det här sammanhanget företräder jag branschen frisörer från ett arbetstagarperspektiv. Vi har blivit ombedda att uttala oss om utvärderingen. I det stora hela är vi positivt inställda till personalliggaren som fenomen och som principiellt verktyg för att få bukt med de problem som den avser avhjälpa. Vad gäller nettoeffekten ser vi däremot, och det har vi påtalat flera gånger, brister i utvärderingsmaterialet. Vi ser ett behov av uppdaterad effektutvärdering. Den finns inte med här, men vi noterar att den är i antågande och att arbete med den pågår. Det ser vi som positivt.

Vad gäller effekter finns det flera typer av effekter som man måste ha med i bedömningen. Det vill vi framhålla. Naturligtvis finns frågan om redovisade löner och redovisade intäkter, men det handlar också om effekten av att oseriösa företag försvinner från marknaden och vilken positiv ekonomisk effekt det har för de seriösa företag som finns. Det handlar också om hur det påverkar exploateringen av arbetskraft i en sårbar position. Det handlar också om overspill-effekterna, som vi kallar det, alltså effekterna som det här har och skulle kunna ha på synen på svartarbete och ekonomisk brottslighet i allmänhet – det signalvärde som kan finnas kring det här. Där kan det finnas förbättringsmöjligheter, det måste man vara medveten om, och det kommer jag att återkomma till.

Vårt övergripande intryck av den här utvärderingen är att den är välgjord, saklig, låter de relevanta aktörerna komma till tals och är bra och balanserad. Vi är alltså nöjda och tillfreds med utvärderingen som sådan, även om vi spämt väntar på effektutvärderingen som kommer att ha betydelse för hur vi ser på systemet och hur det skulle kunna förbättras.

Nu kommer jag kort att göra några övergripande nedslag i utvärderingen. Det är inget saluförande av våra åsikter eller tankar direkt – de finns i utvärderingen för er att läsa – utan det är mer allmänna observationer.

Till att börja med tycker jag att det är glädjande att se att det finns en förhållandevis stark samsyn i några frågor som är viktiga ur utvärderingssynpunkt. En av de aspekterna är urvalet av kontrollbesök. Vi ser både från näringslivshåll och från branschorganisationshåll på anställdas sida att det systemet behöver reformeras. Små företag och företag som kan bedömas som oseriösa får inte tillräckligt många besök medan större aktörer som kan förväntas vara seriösa belastas i alltför stor utsträckning.

Vi tycker också att det är positivt att de flesta aktörer ser på bemötandet i samband med kontrollbesök som professionellt och ändamålsenligt. Det är viktigt för legitimiteten. Företagarna talade här före mig om legitimiteten för systemet, och vi tycker att det är oerhört viktigt att se över hur den kan förbättras på olika sätt. Här finns en aspekt av det.

Vad gäller kostnad, arbetsbörda och hur betungande det här egentligen är framgår olika perspektiv av den här utvärderingen från olika håll, och den frågan blir inte fullständigt klarlagd, utan här behövs ytterligare utvärderingsarbete. Frågan hänger i luften fortfarande, och vi anser att det behövs fler opartiska bedömningar på detta område. Men frågan om differentierade avgifter är en sådan sak som man absolut kan överväga.

Hur man ställer olika krav på företag i olika storlekar är också någonting som man kan se över. Onödigt administrativt krångel är en sådan sak som måste bort från systemet i görligaste mån.

Kvantiteten i besöken betonas ofta av arbetstagarorganisationen som någonting som måste öka. Det är också vår principiella uppfattning, men man måste samtidigt vara medveten om att det finns en problematik i att vi går mot kontantlöshet, vilket riskerar att göra systemet mindre relevant. Det är en fråga som måste ses över. Det är ingen okomplicerad fråga, utan vi måste ha respekt för det här och utreda vidare hur övergången till ett kontantlöst samhälle egentligen påverkar systemet.

Avslutningsvis vill jag lyfta blicken lite grann till frågan om att det är viktigt att medvetandegöra de resultat som finns, de effekter som de här kontrollbesöken har och de avvikelser som man upptäcker i samband med dem. LO betonar exempelvis att det finns en dålig kännedom om det bland seriösa företag. Hos allmänheten lär det finnas en ännu sämre kännedom om detta. För att legitimiteten i systemet ska kunna upprätthållas är det oerhört viktigt att inte bara alla företag som involveras utan också allmänheten får en ökad kunskap om systemets resultat i dag och också hur det skulle kunna förbättras.

Stefan Lundin, Visita: Jag är chefsjurist på Visita som är bransch- och arbetsgivarorganisation för företagen inom besöksnäringen, inte minst förstås restaurangföretagen.

Först skulle jag vilja säga tack till skatteutskottet för initiativet att genomföra en sådan här utvärdering. Vi tycker att det är alldeles för sällan som regelverk utvärderas på det här sättet, i syfte att se vilka effekter de egentligen har haft. Tack också för att vi fick möjlighet att komma hit i dag och lämna synpunkter på utvärderingen som har gjorts!

Jag skulle vilja ge en bakgrund först. Vi från Visita var positiva till införandet av personalliggare 2007. Vi och våra medlemsföretag ser det som väldigt högt prioriterat att motverka osund konkurrens och fusk av olika slag.

Men vilket har utfallet av systemet blivit? Vi har fått färsk siffror från Skatteverket som visar att 2007–2018 har företagen påförts kontrollavgifter om 474 672 000 kronor. Det är kontrollavgifter för personalliggare och kassaregister. Det är närmare en halv miljard, och av det här beloppet avser ungefär 252 miljoner, alltså över en kvarts miljard, personalliggare. Till det här ska läggas 11 000–14 000 kronor i administrativa kostnader som företagen varje år betalar för det här.

Det är inga småsummor, och samtidigt får vi inga svar på vilka egentliga effekter systemet har. Vilket fusk når vi? Vilka oseriösa företag kommer vi åt genom det här systemet?

Vi har frågat Skatteverket om det här i flera år men egentligen inte fått några konkreta svar. Samtidigt ser vi utredningar, inte minst från HUI Research häromåret, som visar att systemet inte är effektivt.

Vår inställning är att vi inte kan behålla ett system som belastar företagen med den här typen av kostnader samtidigt som vi inte hittar något som objektivt tyder på att systemet har effekt. Personalliggarsystemet riktade sig också mot kontantbranscher när det infördes, och i dag vet vi att mindre än 10 procent av det som köps på restaurang betalas med kontanter.

När det gäller skatteutskottets rapport som vi är här för att diskutera i dag tycker vi att den huvudsakligen bekräftar problematik som vi länge har framfört och påtalat. Skatteverket genomför få fördjupade utredningar i förhållande till antalet kontrollbesök. 20 procent av Skatteverkets besök under 2017 resulterade i kontrollavgifter. Det här tycker vi belyser det faktum att många seriösa företag drabbas av avgifterna. Jag tror inte att någon här tror att 20 procent av företagen faktiskt fuskar.

Lagtexten är otydlig och oklar. Det går inte riktigt att förstå när kontrollavgifter ska tas ut och med vilket belopp, och domstolarna tolkar det här olika.

En intressant punkt är att antalet revisioner, fördjupade utredningar, som Skatteverket genomför faktiskt har minskat genom åren, trots att regelverket har utvidgats och skärpts. Det talar väl för att regelverket har kommit att leva ett eget liv.

Mot den här bakgrunden är vi positiva till och delar Skatteverkets bedömning att avgiftsbestämmelserna måste utredas och ses över. En brännande fråga som vi dock menar att man måste ta med i en sådan här utvärdering är: Vilka verkliga effekter har systemet? Den frågan tas inte upp och behandlas inte i den utvärdering som nu har gjorts. Skatteverket gör en effektutvärdering,

och vi får se vad den innehåller, men vi ser ett problem i att Skatteverket återigen utreder sig självt.

Sammanfattningsvis välkomnar vi en utredning på det sätt som skatteutskottet förordar i rapporten, men låt den omfatta en bedömning av de faktiska effekterna för att bedöma om regelverket är lämpligt och rimligt över huvud taget. Vi måste också få med en bedömning av den här nya regeln som infördes förra året och som fick bägaren att rinna över för många företag, nämligen att företagaren själv, barn och make eller maka ska vara inskrivna. Komplettera utredningen med de delarna också!

Jessica Löfström, Expander Mera AB: Det är jättekul att vara här! Det här är en jätteviktig fråga – jag skulle nästan vilja säga att det är en ödesfråga – för byggsektorn, som jag är verksam i.

Jag är vd på ett företag som heter Expander Mera och som är ett byggbemanningsföretag. Vi har funnits i nästan 20 år och är i dag störst i Sverige på byggbemanning och finns i hela landet.

Vi har sedan 2014 sett en eskalering som är mer än lavinartad av svart arbetskraft i byggsektorn. Vi ser arbetsexploatering där människor utsätts för vidriga arbetsförhållanden. Det här måste vi få ett stopp på. Då är personalligaren och personalligarlagen en extremt viktig pusselbit. Den behöver utvecklas och inte avvecklas.

Det vi ser som är ganska nytt och som jag inte har sett förut under mina 20 år är att det i dag också är en organiserad kriminell verksamhet med förgreningar till bland annat rysk maffia. Det har vi inte sett förut.

Många av de byggföretag som vi har jobbat med under de här 20 åren, det vill säga våra kunder, har kastat in handduken. Flera kämpar verkligen.

På bilden jag visar nu ser vi utdrag från Arbetsmiljöverkets rapport. Där ser vi att många har kastat in handduken och flera kämpar för att få verksamheten att gå runt, men de flesta har övergett det sätt som vi tidigare har arbetat på i byggbranschen med egenanställda och övergått till någonting som många benämner som den nya modellen att arbeta på. Den nya modellen att arbeta på gäller för såväl små som mellanstora och stora bolag och innebär att man kraftigt drar ned eller helt tar bort den egenanställda personalen för att man anser att den är för dyr i en mördande konkurrens. I stället plockar man in underentreprenörer, inte sällan utländska underentreprenörer. Det blir lite problematiskt.

Är det logiskt att utländsk personal är billigare än svensk personal? Nej, det är det faktiskt inte. De ska ta sig hit, de ska fixa boende och resor, och de sociala avgifterna är snarlika i hela Europa. Det är alltså inte billigare, utan det är något fusk som pågår, och det är markant.

Systemet med register över personal finns i alla våra grannländer. Där upplever jag att de har kommit mycket längre i sitt arbete, för det är mindre fusk och färre svarta företag där. Danmark har en annan modell än de flesta andra.

Vi behöver som sagt inte avveckla personalliggaren och personalliggarlagen, utan vi behöver se över den och utveckla den.

Det här har blivit en kompromiss, för i förarbetena till lagen var den mer omfattande, men en del togs bort. Bland annat måste vi ha en digital överföring direkt till skattemyndigheterna som kan jämföra siffrorna mot inbetald skatt och sociala avgifter och titta på timmar över när folk har varit där.

Bemanningsföretagen själva behöver såklart också ligga i personalliggaren så att man verkligen kan göra en bra jämförelse.

Man kan fråga hur jag vet det här. Står jag inte bara här och hittar på en massa saker? Nej, så är det inte. När jag går ut på arbetsplatser och ser väldigt myndighetsaktig ut springer folk. Det är ju ganska vanligt att det händer vid kontroller i dag. De springer för att de inte får vara här. De är här illegalt.

Vi får många som söker jobb hos oss på Expandera Mera som berättar sina historier, och jag har varit ute och träffat personer som till exempel bor med 40 andra i en liten etta i Fittja. De trängs på madrasser på golvet och lever under vidriga förhållanden. Det här är modern trafficking. Vita bolag slås ut, och det här är allt från små bolag till stora, statligt finansierade projekt.

Jag vill återta min byggbransch och se till att det blir ordning och reda med sunda företag, bra arbetsmiljö, bra villkor och framför allt en sund bransch med sund konkurrens. Det skulle hela samhället behöva egentligen.

Personalliggaren är den viktigaste pusselbiten som verkligen måste utvecklas och inte avvecklas.

Ordföranden: Nu vidtar nästa punkt på dagordningen, och det är en diskussion med skatteutskottets utvärderingsgrupp. Första talare är utvärderingsgruppens ordförande Anna Vikström.

Anna Vikström (S): Personalliggarsystemet har, som vi har hört, kommit till för att det behövdes fler åtgärder mot svartarbete, skattefusk och osund konkurrens. Det är många som har sagt det före mig i dag.

Jag kan konstatera att i den här undersökningens resultat finns det inte stöd för att personalliggarsystemet ska avvecklas. En majoritet av de olika kategorier av intressenter som har intervjuats eller svarat på enkäter anser att personalliggarsystemet är viktigt och att det har övervägande positiva effekter. Personalliggare är därmed inte i och för sig det enda system som behövs för att komma åt svartjobb i dessa branscher, men vi ser att det är en viktig komponent, och det finns det stöd för i undersökningen.

När vi talar om personalliggarsystemet i dess helhet kan vi ändå komma ihåg att det här systemet har utvidgats successivt till olika branscher. Senast 2017 röstade riksdagen enhälligt för att utvidga systemet till vissa andra branscher som vi har hört inte ingår i den här utvärderingen.

Vi från Socialdemokraterna ser några områden i utvärderingen som jag vill lyfta fram. Jag vill göra nedslag vid några saker som en del tidigare talare också har nämnt.

Personalliggare skulle alltså ha en förebyggande effekt enligt lagstiftaren. Många tycker att det görs alltför få kontrollbesök från Skatteverket. Antalet kontrollbesök *har* minskat, särskilt i förhållande till att fler branscher har tillkommit. Flera har svarat att man anser att det finns svårigheter i kontrollerna när det gäller byggbranschen. För att den förebyggande effekten ska uppnås krävs att kontrollerna görs i en sådan stor omfattning att det finns en konkret upptäcktsrisk för den som har svart arbetskraft. Det var också så som lagstiftaren skrev från början.

I utredningen har vi också sett att det är få fördjupade utredningar utifrån kontrollbesöken och personalliggaren, särskilt i byggbranschen. Dessa utredningar har också minskat över tid. Detta motsvarar inte förväntningarna som fanns när personalliggare infördes.

Det är viktigt att Skatteverket följer upp kontrollbesök när det finns anledning att misstänka fusk. Annars förlorar personalliggarsystemet sin legitimitet. Det är också viktigt att information ges till branscherna om fördjupade utredningar när det gäller frekvens och andel och så vidare och vad dessa leder till. Vi har förstått att så inte riktigt alltid har varit fallet.

Precis som med alla åtgärder kan det behövas en modernisering. En åsikt som har framförts och som vi kan förstå är detta att det borde vara en mer digitaliserad hantering även i andra branscher än byggbranschen där det är krav på en elektronisk hantering. Det är flera som har nämnt detta.

Vi anser också att identiteten på dem som är verksamma på en arbetsplats eller i en lokal måste vara säkrad i betydligt högre grad än vad som är fallet i dag. Det gäller inte minst inom byggbranschen.

Jag vill avsluta med att säga att vi anser att personalliggarsystemet är en viktig komponent för att motverka osund konkurrens och svartarbete. Jag tackar för alla synpunkter som har kommit in under utredningen och i dag. Utvärderingen har redovisat olika synpunkter och sammanställt en hel del fakta, och den ger därmed ett bidrag till vår kunskap i frågan. Vi ser också fram emot Skatteverkets kommande effektutvärdering.

Niklas Wykman (M): Tack alla som har kommit hit för att delta i diskussionen och för alla kvalificerade inlägg som enligt min bedömning bekräftar behovet av denna utredning och behovet av den utredning som Skatteverket ska göra som åtminstone vi för Moderaternas räkning inväntar med stor spänning, så att vi mer slutligt kan ta ställning till hur vi ser på systemet.

För oss är det en självklar utgångspunkt att vi ska stävja, bekämpa och motverka fusk i skattesystemet och på så sätt upprätthålla goda intäktsmöjligheter för staten och likvärdiga och sjysta konkurrensvillkor för företagen. Det gäller givetvis också goda och trygga villkor för de människor som arbetar i den typen av branscher. Överallt där fusk och brottslighet letar sig in, precis som vi har hört våra gäster säga, minskar tryggheten för alla inblandade parter, såväl de anställda som de som försöker bedriva en seriös verksamhet.

Med detta sagt är det för vår räkning givetvis viktigt att ta in det som andra talare har anfört, nämligen att utvecklingen gått snabbt framåt, kanske på ett sätt som var svårt att förutse 2006–2007 när lagstiftningen infördes. Det handlar bland annat om att nya sätt att begå brott och att ägna sig åt kriminell verksamhet har gjorts möjligt med hjälp av tekniken. Jag tror inte att man kan göra det så enkelt som att säga att kontanter har försvunnit eller kontantmassan har minskat i samhället och det därmed är omöjligt att begå olika typer av skattebrott. Brottsslingar och de som vill fuska är kreativa, och de kommer att komma på nya sätt att göra detta. Det är i sig självt inget skäl att minska kontrollen eller på olika sätt minska de kontrollfunktioner som finns i samhället.

Det antyds i utredningen, och flera av våra gäster har sagt så, att det kan finnas skäl att se över vilka metoder man använder och hur och på vilket sätt de tillämpas. Men det är inte bara kontanthantering som har minskat, utan vi är på väg mot mer löpande kontroll av vilka som är anställda och får lön. Precis som framgår i delar av utredningen får man göra en samlad bedömning av vad som är en effektiv tillsyn.

För vår del innebär perspektivet med noggranna kontroller, att värna de skattebaser som finns och ge sjysta villkor, att de måste vägas mot hur det är för företagaren, entreprenören och de enskilda anställda att inte belastas med alldeles för överdrivna administrativa bördor.

Vi har hört vittnas här att lagstiftningen skjuter över kostnader och ansvaret hårt på den person som bedriver verksamheten. Det gör det givetvis extra viktigt att noggrant utvärdera en sådan verksamhet utifrån vad den har för effekt. Om det blir stora bördor på dem som ska upprätthålla lagstiftningen i relation till hur effektiv den är i termer av att öka skatteintäkter och motverka fusk riskerar man att det bara blir försämrade villkor för de seriösa aktörerna. Då belastas de med den administrativa bördan medan de som bryter mot lagen både slipper skattebetalningarna och den administrativa bördan.

Jag hoppas att Skatteverkets utvärdering kommer att innehålla en del mer om detta så att vi kan göra en mer samlad bedömning.

När vi hör detta om familjemedlemmar och så vidare kan vi konstatera att det är värt att fundera vidare så att vi inte skapar onödiga administrativa bördor. Vi har också hört olika branscher vittna utifrån helt olika perspektiv. Det känns också igen i utredningen. Det finns väl en del frågetecken om effektiviteten när en del företagare i vissa branscher upplever ett administrativt problem, medan företagare i andra branscher vittnar om att problemen som lagstiftningen avser att mildra eller lösa kvarstår eller till och med har vuxit. Detta får vi väl samlat, oavsett partitillhörighet, ta till oss mer av. Utvärderingen är en viktig grund för detta.

Eric Westroth (SD): Tack till alla som har kommit hit! Många bra och kloka saker har sagts under mötet. Vi tar dem till oss i skatteutskottet.

Jag ska inte upprepa för mycket, så jag har bara ett par saker att säga. Det är naturligtvis inte önskvärt att för sakens skull lägga ökade kostnader och administrativt arbete på företagen. Syftet är ju att komma till rätta med fusk i vissa branscher och motverka den osunda konkurrensen som det för med sig.

Vi har sett i utvärderingen att personalliggaren innebär begränsade möjligheter, i varje fall i vissa branscher. Sedan rapporten skrevs har vissa förutsättningar förändrats med bland annat skatt och arbetsgivaravgift som redovisas på individnivå. De berörda branscherna har blivit fler. Därför är det viktigt att fortlöpande följa upp nyttan med systemet, om det kan finnas alternativa metoder eller möjligheter att förenkla och modernisera systemet.

Tills vidare måste det givetvis finnas en hög rättssäkerhet i samband med kontrollbesök och utdelandet av kontrollavgifter. Det som har sagts om differentierade kontrollavgifter och förtydligande av vad som orsakar dem är viktigt. Företagen ska absolut uppleva en rättvis behandling vid besöken, att man gör skillnad på fusk och fel.

Helena Vilhelmsson (C): Tack alla ni som har kommit hit! Det är oerhört värdefullt att ta del av ögonblicksberättelser. De ger en annan bild än de som vi har läst oss till i intervjuer. Det har varit värdefullt när det gäller både små och stora företag.

I utredningen framgår det historiska, nämligen att man lätt kan dra slutsatsen att verkligheten såg lite annorlunda ut när personalliggarsystemet infördes 2007 än vad den gör nu. Åtminstone jag höjde på ögonbrynen när jag läste i utredningen att systemet snabbt ledde till ökad löne- och sysselsättningsredovisning, trots att utredningen inte riktigt anger de konjunkturförhållanden som fanns med i denna förändring. Upp till 6 000 årsarbeten blev förändringen.

Sedan dess har ett antal utvärderingar gjorts. En del har innehållit kritik. Trots det har utökningar av systemet gjorts. Det kan man ha vissa synpunkter på. Centerpartiet var till viss del tveksam inför den senaste utökningen, men ställde sig bakom den. Som har nämnts var det ett enigt parlament. Men vi väckte en följdmotion tillsammans med Alliansen, där vi framförde kravet att systemet kan garantera att det inte medför utökat krångel för företagarna. Då kan man lätt ställa sig frågan om det har blivit så. Har det lett till bibehållet eller minskat krångel för företagarna? Så är inte riktigt fallet. Det behöver absolut ses över framöver.

Den viktigaste frågan är om personalliggaren och kontrollavgifterna är ett fiskalt redskap, eller motverkar de verkligen fusk? Tittar man på administrativa fel eller tittar man på fusk? De är oerhört viktiga frågor för att skapa legitimitet i systemet. Ser man till antalet fördjupade utredningar i relation till kontrollerna finns väl en del övrigt att önska.

Legitimitet skapas också av att det ska genomföras regelbundna kontroller. Det finns väl skäl till att antalet kontroller de senaste åren har varierat, men det är viktigt med bibehållen kontroll. Någonstans tror vi fortfarande att syste-

met med personalliggare är ett enkelt sätt för Skatteverket att komma ut i verksamheten och göra kontroller. Jag återkommer till att vi tror att systemet måste göras om.

Om systemet ska vara kvar tror vi att urvalet måste förbättras. I utredningen har det kommit fram en hel del förslag i diskussionerna. Jag har fastnat för att man måste jobba tillsammans med andra myndigheter, vilket inte minst byggindustrierna och byggsektorn vittnar om i dag, det vill säga gränskontrollen, Ekobrottsmyndigheten och så vidare.

Jag noterade att man kan titta på samverkan med kommunerna och se vilket planarbete som pågår när det gäller byggsektorn för att se var det finns oanmälda byggarbetsplatser. Man kan titta på var det finns långa kedjor inom entreprenörskedjan. Kort sagt: Här måste man hitta metoder för att urvalet ska bli bättre.

Centerpartiet ser fram emot att det sker en effektutvärdering och att det sker fler utvärderingar av en oberoende extern aktör, också nu när fler branscher är med, för att så småningom landa i att göra om systemet på ett bättre sätt. Vi tycker inte att det trots allt är en så avvikande bild av effekten av personalliggare så som det är i dag. Sambandet mellan kontroll och kostnad måste stå i paritet med vad som faktiskt kommer in i form av ändrat skattefel till Skatteverket.

Centerpartiet tycker att man i framtiden måste utreda undantag för mindre företag. Om det ska gälla antalet anställda eller om det ska gälla omsättning får vi återkomma till. Någonstans tror vi att administrationen inte står i paritet med nyttan för små företag. Våra små företagare är oerhört viktiga för tillväxten och välfärden. De verkar på landsbygden, och jag tycker att man inte kan jämföra dem med en stor byggsektor.

När det gäller familjeföretagen tycker vi absolut att man ska titta på att undanta ägare och barn. Jag förstår inte riktigt varför barn eller ungdomar, som i regel har en annan sysselsättning, som att gå i skolan, inte ska kunna hjälpa till i ett familjeföretag på fritiden. Jag har också lite svårt att förstå att ägare av företag ska registrera sig på samma sätt som anställda. Jag försöker överföra det till min vardag. Om jag inte hade verkat i det här huset hade jag varit hemma och jobbat i min enskilda firma, ett skogsbruk. Det här blir som att om jag är ute och springer på kvällen får jag inte notera skador i skogen eller vindfällor, utan det måste jag göra på dagtid när jag jobbar. Det är en syn på företagande som inte riktigt är i paritet med vad som är bra.

För att systemet ska få legitimitet ska det leda till att skattefusket minskar. Det är tveksamt om det har gjort så i dag. Det har inte lett till bibehållen eller minskad byråkrati. Därför måste vi se över systemet i en framtid efter flera utvärderingar där alla branscher är med.

Tony Haddou (V): Herr ordförande! Tack alla som har arbetat med utvärderingen och alla perspektiv vi har fått ta del av. Tack alla som har kommit hit i dag.

Det är uppenbart att synen varierar mellan olika aktörer. Jag tror att man också ska komma ihåg att vid införandet av systemet ville en majoritet komma åt osund konkurrens, fusk och så vidare. Det har talats mycket om det tidigare i dag, och det vill vi fortfarande. Det finns naturligtvis ett syfte med personalliggaren, nämligen att man ska se den som en pusselbit i det stora hela.

Utvärderingen ger inte stöd för att avveckla systemet i sig med personalliggare. Jag tror att det också är viktigt att vi ser över utvecklingen i framtiden. Där är det viktigt att vi tänker på det förebyggande arbetet runt fusk och osund konkurrens.

Som utskottet har konstaterat är det lätt att göra misstag, men det är viktigt att personalliggaren förs korrekt. Där är det hela tiden viktigt att gå tillbaka till just syftet med personalliggaren. Det finns trots allt en logik med den. Där har Skatteverket varit en starkt bidragande faktor i arbetet mot fusk och en möjliggörare för att komma åt problemen med osund konkurrens.

Bedömningen att Skatteverket inte når samtliga som fuskar eller på något sätt sysslar med osund konkurrens visar på ett starkt behov av att samverka mellan olika aktörer och att man från politiken puttar in resurser och tydliga riktlinjer omkring samverkan. Vi ska inte acceptera att det finns företag som skaffar sig konkurrensfördelar med fusk. Dels drabbar det företagare som gör rätt för sig, dels drabbar det arbetstagare. Underbetald arbetskraft ska inte utnyttjas eller exploateras. Det hör naturligtvis ihop med flera arbetsmarknadsåtgärder, till exempel stärkta fackliga rättigheter och sjysta villkor på arbetsmarknaden.

Det lyftes upp några viktiga poäng med effektutvärdering. Vi behöver se över redovisning i allmänhet och ha med arbetstagarperspektivet i frågan. Utskottets bedömning är att systemet utifrån sin nuvarande form har förändrats. Här är det, vill jag trycka på, viktigt med utvecklingen av systemet. Vi behöver ha ett fokus där vi ser över arbetarnas rättigheter så att de inte hänsynslöst exploateras eller utnyttjas, som det händer inom vissa branscher.

Avslutningsvis vill jag säga att det finns ett värde i att se över resultatet av Skatteverkets utvärdering.

Hampus Hagman (KD): Tack till alla er som har kommit hit. Det visar att det här är en viktig fråga.

Kristdemokraterna och jag tycker att det är dags att avskaffa systemet med personalliggare. Vi vet att många företagare lever med regelkrångel varje dag. Suzanne Parenius berättade om ett tiotal regler, som är bara några av alla de regler som hon har att förhålla sig till i sin vardag.

Men företagarens vardag präglas också av oro för att små misstag, som vem som helst av oss här inne hade kunnat göra, snabbt leder till stora straffavgifter. Så kan vi inte ha det. Företagares vardag ska inte präglas av oro. Tvärtom måste vi underlätta för företag att göra det som de är bäst på, det vill säga att företaga, skapa jobb och bidra till välfärden.

Sedan har vi respekt för att man i olika branscher ser olika på dessa frågor. Flera av oss har varit inne på detta tidigare, och vi har också hört talarna ge uttryck för detta. Det är möjligt att systemet kan behållas för någon eller några branscher, till exempel byggbranschen där vi vet att det finns en annan syn på frågan. Men det är undantag. Då är det givetvis viktigt att utveckla systemet på det sätt som många har nämnt, nämligen att titta på differentierade avgifter eller titta på undantag för småföretagare och utveckla systemet på andra sätt.

Systemet infördes 2007. Det är min uppfattning att det var bra att införa systemet då. Men tiderna förändras, och system kan inte behållas i all evighet oavsett hur verkligheten runt om ser ut. Mycket har förändrats sedan 2007. Nya lagar och nya regler har tillkommit. Då måste också gamla regler tas bort. En regel in, en regel ut, brukar man säga lite klyschigt. Men faktum är att den totala regelbördan för en företagare är en viktig faktor.

Det har blivit dags att avskaffa systemet med personalliggare. Det är min och Kristdemokraternas uppfattning.

Joar Forssell (L): Jag får tacka för att ni har kommit hit för att lyssna på seminariet i dag.

I motsats till vad ordföranden i gruppen har uttryckt, och om man har läst utvärderingen och har tagit del av materialet som ligger till grund för utvärderingen, anser jag att det finns skäl att i grunden ifrågasätta personalliggarens legitimitet eller plats i systemet. Det finns också skäl till att personalliggare kan vara bra.

Men problemet är att det ofta finns goda skäl till många enskilda små regleringar eller system, men totalt sett blir det för mycket. Jag tycker att det är svårt att titta på personalliggaren som en enskild företeelse helt för sig. Man måste se den i kontexten av det totala regeltrycket på företagande och på samhället i stort.

Om det finns många regler byggs höga trösklar. Jag tror att det var Företagarna som beskrev att det blev höga trösklar för att anställa personer som stod långt från arbetsmarknaden. Men det blir också höga trösklar för nya företag och personer som står långt från arbetsmarknaden att etablera sig på arbetsmarknaden genom företagande och entreprenörskap. Det blir svårare att förstå större och mer komplexa system. Ju större den totala regelbördan är desto högre trösklar är det för att ta sig in och börja företag. Det slår på samma grupp från två håll.

I grunden måste man därför inte bara väga nyttan mot kostnaden för det enskilda systemet utan också se det i en helhet. Det är ofta så med lagstiftning att den ger problem och blir trubbig. Flera har pratat om att göra om systemet på något sätt. Det finns orättvisor, och det finns anomalier hur det faller ut på marknaden. Då vill man göra om systemet och skruva lite här och där. Men då blir det nya anomalier. Det är så det funkar. Så är det i alla regelverk. Om det finns lagar kommer det att vara orättvist för någon.

Alla partier ställer upp på det Vänsterpartiet sa tidigare, nämligen att man är emot hänsynslöst utnyttjande och exploatering av arbetare. Det ställer alla partier upp på, och det ställer alla företagare som finns representerade i Svenskt Näringsliv eller Företagarna också upp på. Det är inte kontroversiellt. Vill man att människor ska ha sjysta villkor i livet ska de också ha ett jobb att gå till. Med den massiva regelbörda som byggs upp av många små regler innebär det att otryggheten ökar och att fler personer hamnar utanför arbetsmarknaden, och därför blir de enklare och mer utsatta för exploatering eller utnyttjande. Med färre företag på grund av för många regler får färre personer ett jobb att gå till; då ökar också risken för exploatering. Därför kan personalliggaren paradoxalt nog vara en del av att bygga den regelbörda som gör att människor hamnar i den situationen.

Jag tycker att politiker generellt borde utgå från att inte ha regler och tuff lagstiftning. Utgångspunkten måste vara att företagandet, eller vilken samhällssfär vi än tittar på, ska vara fritt. Men om det är välmotiverat går det att ha olika typer av regleringar och lagstiftning. Jag tycker att rapporten visar att det finns så många saker som går att ifrågasätta eller inte är tillräckligt välmotiverade. Även om det finns saker som är bra med personalliggarsystemet är inte totalen tillräckligt välmotiverad för att kunna säga att det är rimligt med den typen av lagstiftning.

Rebecka Le Moine (MP): Tack till alla som har engagerat sig i och arbetat för frågan.

Att sitta med utvärderingen om personalliggare är det första jag gör i mitt uppdrag, och det hade jag inte kunnat föreställa mig för ett år sedan. Men det är inte första gången jag har kontakt med personalliggare. Jag har jobbat en kort tid i restaurangbranschen. Där har jag fått kontakt med personalliggare genom att skriva in mig och skriva ut mig. Jag har inte tyckt att det har varit en särskilt stor börda personligen, men jag har gjort misstag. Det har hänt att jag glömt att skriva in mig och sedan fått justera det. Jag har en erfarenhet på så sätt.

Men efter att ha varit med i utvärderingsgruppen inser jag att det är mycket mer komplext och komplicerat än så. Ibland kan jag slås av vilket komplext och komplicerat samhälle vi har byggt upp och som vi hela tiden ska kontrollera för att få det att fungera.

Jag tänker ibland att vi beskattar det vi kan i stället för det vi bör. Jag ser fram emot en stor skattereform, och jag tänker avreagera mig genom att jobba med den gröna skatteväxlingen där vi tar ut skatt på det som förstör planeten i stället för på arbete. Jag kan faktiskt hålla med om vad som har sagts på olika håll.

Men utifrån den verklighet vi befinner oss i i dag, där det råder skatt på arbete, är själva syftet med personalliggaren att se till att minska skattefusket och motarbeta den osunda konkurrensen om inte alla följer spelreglerna. Uti-

från vad jag har uppfattat i rapporten finns faktiskt en god effekt av personalliggaren, och jag tycker också att det framgår av utvärderingen. Självklart finns förbättringsåtgärder. Sakerna och ting förändras hela tiden, och det måste systemet också göra. Det finns mycket att göra med tydligheten, och det finns mycket att göra med differentierade avgifter, men i grunden håller jag med ordföranden. Min tolkning är att personalliggarens syfte har gett en god effekt.

Det har sagts mycket bra om personalliggarna av er som har föreläst och av mina föregående talare.

Ordföranden: Vi tackar för synpunkterna och inspelen från skatteutskottets arbetsgrupp. Nu finns det möjlighet för riksdagsledamöterna att ställa frågor till någon av dem som har talat här.

Leif Nysmed (S): Först vill jag tacka för ett mycket bra seminarium. Min fråga riktar sig till Conny Svensson på Skatteverket. Den kopplar till den mycket ärliga rapporten från Jessica Löfström.

Hur tänker Skatteverket växla upp kontrollen mot byggbranschen, och hur ser ni på digital överföring av personalliggaren till Skatteverket för att kunna jämföra med den individuella månadsredovisningen av personalen? Det är ett antal tusen arbetsplatser att besöka om kontrollen ska få någon effekt. Jag tänker att det här kan vara ett sätt att effektivisera ert arbete.

Jag vill ge en liten kommentar om att koncentrera på byggbranschen eftersom den uppfattas vara mest utsatt för kriminalitet. Det finns också en erfarenhet från Norge och arbetet där att kriminaliteten finns där det finns luckor. Täpper man till luckorna i byggbranschen byter de kriminella till en annan bransch. Någonstans måste det finnas ett heltäckande system. Annars knuffas kriminaliteten undan till någon annanstans. Om vi vill komma åt kriminaliteten måste vi ta ett helhetsgrepp.

Conny Svensson, Skatteverket: Jag vill börja med att kommentera våra kontroller i byggbranschen. Vi växlar upp kontrollerna i byggbranschen. Vi har den som ett särskilt fokus i år och framöver. Arbetsgivardeklarationen på individnivå är ett oerhört viktigt verktyg för oss. Då ser vi hela månaden efter vilka personer som har varit ute och jobbat och som finns med i löneredovisningen. Det är en pusselbit som har fallit på plats och är oerhört viktig.

Nu infördes personalliggaren i byggbranschen 2016. Det första året var som alltid när vi implementerar lagstiftning. Vi gör det på ett sådant sätt att saker och ting ska fungera. Här hade vi digital personalliggare. Det hade vi inte i de andra branscherna. Det handlar om att få de sakerna på plats, få det att fungera och så vidare. Vi har sakta trampat upp det.

Det är en komplexitet vad gäller personalliggare i byggbranschen. Ansvar primärt ligger inte hos den som bygger, utan det är hos byggherren. Byggherren är näringsidkare i sin verksamhet som bedriver byggverksamhet. Det är

där det börjar. Här har varit mycket information. Men det är på plats, och nu är förutsättningarna betydligt bättre för oss att kunna jobba med det. Det är ett fokusområde.

Vad gäller digitaliseringen och att vi skulle kunna ha onlineinformation till Skatteverket om personaliggarna fanns det ett sådant förslag en gång i tiden som aldrig blev av. Den frågan kommer upp i många olika sammanhang. Det handlar om big data, att Skatteverket får in information och kan använda den för vår kontroll. Det är en stor fråga inom Skatteverket.

Den frågan kommer också upp ibland vad gäller lösningar för kassaregister. Vi har en lagstiftning som tangerar det lite grann från ett annat håll. Den information som finns i kassasystemen ligger i vissa länder inom Skatteverket. Det är väl kanske inte någonting som vi förordar.

Vi har inte det som någonting som vi driver. Men jag vet att branschorganisationer med flera tycker att det skulle kunna vara en viktig väg att gå.

Helena Vilhelmsson (C): När man har lyssnat här i dag verkar det på något sätt ännu mer ganska befängt. Om man nu kallar personalliggarsystemet ett kontrollredskap mot skattefusk är det ganska befängt att ha samma kontrollredskap för det lilla besöksnäringensföretaget i Bergslagen eller Jämtland som för det stora byggföretaget med många och långa entreprenörskedjor.

Jag tycker att rapporten bekräftar mina tveksamheter där. Därför blir jag lite förvånad när jag hör S, V och kanske också Miljöpartiet säga att slutsatserna av utvärderingsrapporten är att personalliggarsystemet i grunden är bra. Ni har inte sagt att det inte behöver förändras. Men menar ni verkligen att majoriteten tycker att systemet är bra?

Jag läser in att Företagarna säger nej, frisörerna säger nej, Visita säger nej och Svenskt Näringsliv säger nej. Jag är lite förvånad över era tillkännagivanden här om att majoriteten tycker att det är ett bra system.

Förste vice ordföranden: Vem var frågan till?

Helena Vilhelmsson (C): Socialdemokraterna, Vänsterpartiet.

Tony Haddou (V): Jag kan säga det ganska kortfattat. Det var inte det vi sa. Bedömningen står i rapporten. Det står väldigt tydligt att det kan ifrågasättas. Men det står också att det kan förändras utifrån den nuvarande formen. Men det behövs absolut en utveckling av det.

Vi vill hellre utveckla än avveckla personalliggarsystemet. Som jag också var inne på tidigare krävs en starkare samverkan mellan aktörer som ger resultat. Där har det tagits initiativ tidigare år kring Arbetsmiljöverket, Skatteverket, Ekobrottsmyndigheten, Arbetsförmedlingen och så vidare.

Där kan man se över osund konkurrens på arbetsmarknaden och komma åt problemen. Det kan ge resultat att man tar ett helhetsgrepp på arbetsmarknaden. Där tror jag att personalliggaren är en viktig pusselbit i helhetsgreppet helt enkelt.

Anna Vikström (S): Som svar på den frågan: Vi sa inte det. Vi sa: Det finns inte stöd i resultatet i undersökningen för att personalliggarsystemet ska avvecklas. Det var inte samma sak som att vi sa att det är felfritt och bra i alla avseenden. Vi lyfte fram ett antal områden. Det var vad vi kommenterade.

Det kan man också läsa om man ser hela första kapitlets sammanfattning. Det står klart och tydligt att en majoritet av de intressentkategorier som är intervjuade och har svarat på frågor anser att personalliggarsystemet är viktigt och har övervägande positiva effekter. Men det behövs även vissa förändringar som vi också har lyft fram.

Joar Forssell (L): Mycket kort: Jag tycker att det behövs ett förtydligande här. I rapporten säger vi inte huruvida systemet ska avvecklas eller inte. Det står inte att vi inte ska avveckla systemet. Det står inte heller att vi ska avveckla systemet. Så blir det när man är så många partier som ska komma överens om en helt gemensam text. Ni kan tänka er hur länge vi har suttit och nött enskilda meningar i rapporten.

Jag tycker att man ska läsa den meningen som en presentation: Systemet kan ifrågasättas alternativt förändras utifrån sin nuvarande form. Den öppnar upp för att gå åt alla möjliga håll. Jag tror att det är så man ska tolka skrivningen och inte som att det utesluter något håll eller egentligen pekar ut något annat håll mer än att vi alla konstaterar att det finns fördelar och problem. Det varierar lite mellan var, när och hur det appliceras helt enkelt.

Kjell Jansson (M): Jag vill ändå säga att som riksdagsledamöter har vi fler ingångar, och vi måste överväga saker och ting.

Min utgångspunkt är att förbättra näringslivsklimatet i Sverige. Det handlar om att underlätta för företagare som drar igång och underlätta för människor som riskerar eget kapital, satsar och investerar i företag. Det handlar om att göra färre regler.

Däremot ska vi naturligtvis ha koll på att vi får skatteintäkter och att inte svartjobb pågår. Men vi måste också fundera på: Varför kör byggbranschen med så många underentreprenörskedjor? Jo, därför att det är så oerhört krångliga regelverk för att ha anställda. Du ska ha arbetsmiljöplaner och allt vad det är.

Det måste vi ha med oss och förstå. Den här församlingen har också gjort lagstiftning krånglig för småföretag. Jag tycker att vi måste väga allt detta. Personalliggare tror inte jag personligen är lösningen. Jag tror att man måste ta i byggbranschens problem på annat sätt än med bara personalliggare. Det

måste vi ha klart för oss. I övriga branscher har det tjänat ut i och med att kontanthantering försvinner mer och mer.

Min fråga till Skatteverket är: Vore det inte skäligt att ganska fort undanta småföretag och familjeföretag från detta med personalliggare? Det är en stor belastning för småföretagen. De har ofta sina barn i företaget, och man jobbar ihop i generationer. Det är väldigt vanligt även i Stockholms län och inte bara på landsbygden.

Conny Svensson, Skatteverket: Det är väl kanske inte Skatteverkets fråga fullt ut vilka företag som ska omfattas av en lagstiftning eller inte, men vi kan ha synpunkter. Visst, vi är också medvetna om det regelkrångel och sådant som finns för väldigt många. Därför är det väldigt viktigt att veta att man gör rätt.

Nu håller vi från Skatteverkets sida på med en effektutvärdering som kommer att vara klar vid årsskiftet. Jag kan inte detaljerna i den. Men jag utgår från att man tittar på sådana saker också. Var har den här lagstiftningen mest effekt? Den diskussionen kommer säkert att behandlas inom ramen för det.

Jag skulle vilja passa på att kommentera en annan sak som varit uppe här flera gånger. Samhället förändras. Det gäller teknikutvecklingen, sättet att betala och så vidare. Ja, det gör det. Kontanterna är mer eller mindre borta. Man betalar på annat sätt. Men det förekommer faktiskt en hel del kontanter i vissa branscher och inom vissa delar. Restaurangbranschen är en sådan. Det ser vi i våra utredningar som vi gör.

Ikke desto mindre upptäcker vi en hel del fusk. Det gör vi tack vare den lagstiftning som också har stiftats härifrån, kassaregisterlagstiftningen. Vi kan med stöd av de bestämmelserna och de kassasystem som finns i dag i kombination med att förelägga banker och kreditinstitut som hanterar pengarna, Swish och alla de nya betallösningarna, den vägen avslöja fusk.

Det förekommer fusk, och det förekommer ett omfattande fusk i vissa delar. Det är väldigt viktigt. Det finns en koppling här som många kommer fram till med personalliggare och att det har starkt begränsat möjligheten till svarta pengar. Men så är det inte.

Det är kombinationen med personalliggare. I de branscher där det finns både kassaregister och personalliggare kombinerar vi det i våra utredningar. Det är en framgångsfaktor i våra utredningar. Det är väldigt viktigt i sammanhanget.

Förste vice ordföranden: Om det inte finns någon mer fråga från ledamöterna tänkte jag att varje deltagare får göra en summering på två minuter om intryck från detta utvärderingssammanträde. Vi börjar bakifrån listan. Om Jessica Löfström från Expandera Mera har någon mer synpunkt kan hon ta det från bänken.

Jessica Löfström, Expandera Mera AB: Ibland kan det paradoxalt nog vara lättare med fler regler för att bedriva ett företagande och framför allt ett seriöst företagande. Jag tror att den här regeln och det regelverket är ett sådant fall. Det går inte att bedriva ett seriöst företag i dag i byggsektorn.

Precis som Leif Nysmed säger tenderar det att glida in i andra branscher. Det har vi också sett när vi har granskat. Det kommer in i andra branscher. Vi ska se till att om vi gör något så ska vi göra det all over. Annars riskerar det att inte bli bra.

Sedan ska vi utveckla systemet med bland annat digital överföring så att man kan jämföra timmarna på arbetsplatsen med skatter och sociala avgifter. Man måste se till att bemanningsföretag själva får rapportera och inte ska ligga under huvudentreprenören. Det finns många andra saker som också behöver utvecklas. Men det är absolut nödvändigt.

Stefan Lundin, Visita: Jag konstaterar att vi är ganska många här som identifierar problem med det här systemet. Jag konstaterar också att vi alla är helt eniga i att vi ska ha varken fuskande företag eller utnyttjad arbetskraft. Det är inte tu tal om den saken.

Vi kan också konstatera att vi i dag har ett system när det gäller personalliggarna som skapar stor oro ute bland företagen. Det är administrativa bördor och administrativa kostnader. Det har tagits ut en kvarts miljard i kontrollavgifter. Då pratar vi om företag som ingen misstänker för något fusk huvudsakligen. Det är alltså företag där man har begått administrativa misstag.

Vi pratar också om att systemet är effektivt och viktigt. Jag frågar mig: Vad är det som tyder på det? Vi har tvärtom haft utredningar. De lämnas nästan därhän ofta i diskussionen. De visar faktiskt att systemet inte tycks ha någon effekt.

Vi tycker snarare att utgångspunkten borde vara: Finns det stöd för att avskaffa systemet? Det kan man fråga sig. Man kan också fråga sig: Finns det stöd för att behålla systemet? Tycker vi att det har framkommit något stöd för att behålla systemet? Jag tycker inte att man kan landa i den slutsatsen.

Här bör vi gå vidare. Det bör utredas vidare. Skatteutskottet har föreslagit en utredning när det gäller avgiftsdelarna. Men varför inte utvidga den utredningens uppdrag så att man kan titta djupare på den här regleringen?

Martin Rosenström, Handelsanställdas riksförbund: När jag hört diskussionen här i dag slås jag av att det finns ganska många aspekter av vidareutvecklingsmöjligheter som inte är diskuterade här över huvud taget. Jag tycker att vi behöver tänka bredare.

Om vi ser till den forskning som finns om ekonomisk brottslighet ser vi tydligt att en typ av fusk brukar åtföljas av en annan typ av fusk. Därför tror jag att vi måste tänka bredare för att öka personalliggarkontrollernas relevans genom att exempelvis titta på sådana saker som anställningsbidrag. Det gäller möjligheter att det kan finnas olika typer av momsbrott eller grova skattebrott,

bokföringsbrott och olika typer av exploatering av arbetskraft. Ett bredare tänkande efterlyses från vår sida.

Suzanne Parenius, Hjortviken Konferens AB: Det är intressant att lyssna på alla inspel. Det bekräftar att vi är olika företag som har olika förutsättningar och att man inte kan dra alla över en kam. Jag tycker att det är oerhört viktigt, som många har sagt, att man har ett helikopterperspektiv på den verklighet och den vardag som vi lever med.

Jag skulle vilja komma med en väldigt stor vädjan. Om ni nu funderar på att införa något nytt system eller göra någon annan regel eller så ber jag om god tid. Det innebär att jag förmodligen måste ställa om rätt så radikalt i min verksamhet. Det innebär förmodligen också att jag måste investera i ny teknisk utrustning. Då ber jag om lite tid att förbereda detta och tjäna in pengarna till en sådan sak.

Kassaregistret till exempel, de svarta lådorna, kom alldeles för snabbt. Mina tekniska system hänger inte med. Det innebär att jag ligger ute med att investera i interface och liknande till alla dessa tekniska nymodigheter. Jag tycker att det är bra. Men ge oss tid, för sjutton hakar.

Erik Ageberg, Företagarna: Man kan på något sätt sammanfatta det från vår sida som att företagen i mångt och mycket gör Skatteverkets jobb åt det. Det är den första punkten. Den andra punkten är att Sverige inte alltid är bäst på att lösa detta. Det finns väldigt mycket kunskap därute som kan ge oss inspiration.

Det finns många här som vi har hört i dag som sett problem med detta. Regelverket kanske inte är ändamålsenligt. Det tål att återupprepas. Att stävja fusk och svartarbete är oerhört viktigt, men det måste grunda sig i fakta och kunskap. Anekdotisk bevisföring är ofta väldigt bra och effektiv, men den kanske inte berättar hela bilden. Den här rapporten har en hel del av det mer anekdotiska och människor som får berätta hur de upplever saker och ting.

Mitt sista medskick som jag skulle vilja göra är: Det vore klädsamt om den här typen av utvärderingar görs innan man fattar beslut om nya stora regelverk som man gjorde här inför 2018.

Conny Svensson, Skatteverket: Det har varit en oerhört värdefull förmiddag här med mycket bra saker som vi tar till oss på Skatteverket.

Jag vill kommentera lite grann att barn ska vara inskrivna i personalliggare. Det var ett seminarium här i juni. Vi stod precis inför att lagstiftningen skulle träda i kraft. Jag kan berätta att det inte har blivit någon stor fråga. Vi hade ont om tid på oss från att det antogs i riksdagen till att lagen trädde i kraft. Vi har kommit med ställningstaganden som har rätt ut en hel del av de sakerna.

I rapporten i slutet beskriver man att det finns ett antal begrepp som borde förtydligas. Det gäller framför allt i byggbranschen och så vidare. Det har vi

också gjort i form av ställningstaganden. Men det är viktigt att man jobbar vidare.

Då kommer man in på någonting som är väldigt viktigt för oss i Skatteverket. Det är samverkan med er som sitter här så att vi kan ha en dialog om frågorna för att förbättra. Syftet är att förbättra förutsättningarna för att driva konkurrens på lika villkor i de här sammanhangen. Dialog är jätteviktigt. Den här dagen är ett exempel på det.

Sedan kan jag också nämna samverkan med andra myndigheter som har varit uppe här. Här är det oerhört viktigt. Nu behandlas inte de tre nya branscher som kom vid halvårsskiftet. Men där är vi nu mycket ute och samverkar i den samverkan som jag nämnde inledningsvis med sju andra myndigheter. Vi upptäcker människor som utnyttjas och så vidare. Där är personalliggaren vägen in i våra kontroller för att kunna följa upp detta. Här utnyttjas människor i samhället på ett sådant sätt som många inte tänker på.

Det är också en annan sak som jag gärna skulle skicka med. Vi har många gånger väldigt svårt att umgås mellan myndigheter när vi träffas. Här sitter andra myndigheter med som betalar ut pengar. När vi ser saker och ting som är uppenbara i vissa sammanhang kan vi inte prata med varandra. Sekretesslagstiftningen behöver man titta lite grann på i stort också.

Jag vill avsluta med att säga följande. Regelverket är levande. Det har skett saker hela tiden. Nya branscher har kommit in. Det har varit vissa justeringar. Man har utvidgat kassaregisterlagstiftningen, som är lite grann besläktat med detta. Det ska man såklart göra över tid. Här finns saker som helt klart behöver ses över i lagstiftningen.

Nu får vi arbetsgivardeklarationen på individnivå. Jag tror att den kommer att bidra starkt till att vi ska kunna bli ännu mer effektiva inte minst i byggbranschen. Sist och inte minst: Skatteverkets möjligheter att göra kontroller ute på fältet, realtidskontroller, är oerhört viktiga. Vi kan inte som det heter sitta på kasern och granska ekonomisk brottslighet som pågår ute på byggarbetsplatser eller var det kan vara någonstans. Vi måste vara där ute där saker och ting händer. Den delen i denna lagstiftning måste vi slå vakt om.

Förste vice ordföranden: Jag tycker att det har varit en bra diskussion med spänniga inlägg och många synpunkter. Det är värdefullt att få det mottagandet av en sådan utredning.

Riksdagens utskott har en skyldighet att utvärdera beslut som fattas. Det gör att vi kontinuerligt i utskotten i stort sett alla jobbar med att ha utvärderingar. Just den frågan när det gäller personalliggare känns extra angelägen. Det var också den uppfattning utskottets ledamöter hade hösten 2017 när vi satt och i utskottskontext tittade på detta. Vad är viktigt att prioritera för att komma vidare i en utredningsuppgift men också för att identifiera en fråga som är angelägen att titta närmare på?

Utgångspunkten var att Svenskt Näringsliv, företag och olika organisationer på arbetsmarknaden måste känna en långsiktighet, förutsägbarhet och

rättssäkerhet i de system som tillämpas. Det är viktigt för att skapa ordning och reda. Vi hade också som utgångspunkt, och det har utvärderingsgruppen hörsammat, att det är angeläget att ha en proportionalitet både när det gäller lagstiftning och tillämpning.

Det är stora skillnader mellan olika näringar och mellan olika företag. Det är viktigt att politiken och myndigheterna i sitt arbete hela tiden har som utgångspunkt att det ska vara lätt att göra rätt. Det måste vara lättare att driva företag. Det måste vara lättare att anställa. Men det är också angeläget att det arbetet sker utifrån att de administrativa bördorna inte utökas.

Det har i debatten här sagts att det är viktigt att hålla nere de administrativa kostnaderna. OECD har tittat på några skatteområden och jämfört länder. Då kan vi konstatera att i Sverige tar det för företag att administrera vissa områden på skatteområdet 50 procent mer tid än vad det gör i våra nordiska grannländer.

Det är också angeläget att myndigheter när de tillämpar lagstiftning och utövar sin myndighetsutövning har rim och reson i sitt arbete. Det får inte vara så som det ibland har framkommit från Skatteverket att man intagit en position bland annat när det gäller kassaregister. Det gäller att företag som är lokaliserade där de inte klarar av att ha ett kassaregister på grund av avsaknad av elektricitet och mobiltäckning har att avveckla verksamheter. Det är inte Skatteverkets roll att göra sådana bedömningar.

Det har kommit fram många konkreta fall i debatten under senare år. Det gäller framför allt efter det att lagstiftningen ändrades så att även familjemedlemmar ska skrivas in. Det tyder på att småföretagare känner sig illa behandlade. Man hävdar – rätt eller fel, det ska jag inte uttala mig om – att man avvecklar verksamhet på grund av skarpare lagstiftning och myndigheters tillämpning. De frågeställningarna har med all önskvärd tydlighet kommit upp i debatten och diskussionen här i dag.

Nu kan vi konstatera att skatteutskottets utvärderingsgrupp, och sedermera utskottet som har konfirmerat det via beslut, har skrivit ihop sig om en uppfattning där det är konsensus. Det är en utomordentligt bra utgångspunkt för att komma vidare i frågeställningen.

Utvärderingsgruppen har konstaterat att mycket av lagstiftning och tillämpning kan ifrågasättas och förändras. Man konstaterar att det inte är bra som det är. Det har också lyfts fram från olika partier här. Den konkretisering man gör från utvärderingsgruppen är när man pratar om behov av tydlighet, som också Skatteverket har bekräftat här, vilket jag tycker är angeläget. Det gäller också en differentiering av kontrollavgifter. Det är någonting att ta fasta på och nu gå vidare med.

Lagstiftningen behöver ses över. Den behöver rättas till, och tillämpningen behöver förändras. Skatteutskottet kommer att fortsätta att bevaka frågan. Jag vill med det konstatera att fortsättning följer i frågan.

Jag vill också rikta ett tack till er som har hörsammat inbjudan och medverkat med inspel i dag. Jag vill rikta ett tack till skatteutskottets utvärderingsgrupp för ett hårt arbete. Jag vill rikta ett tack till riksdagens utvärderings-

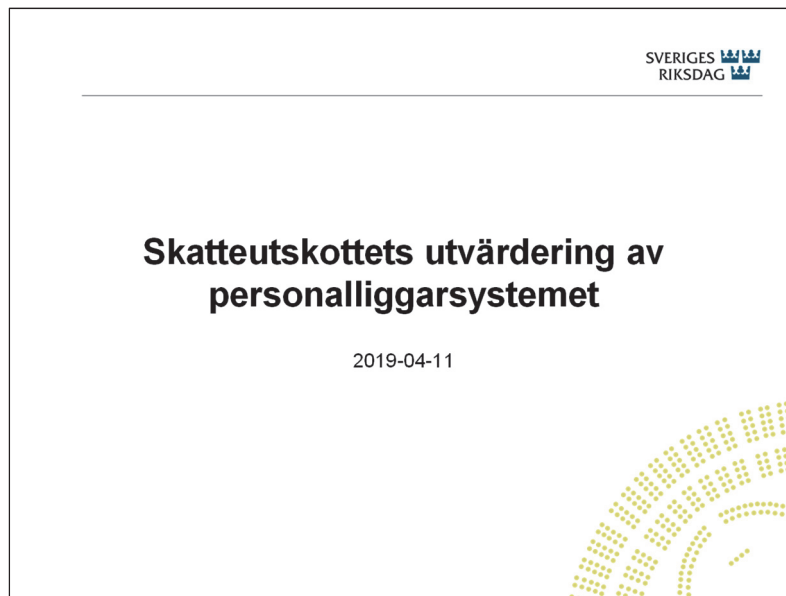
forskningssekretariat som har varit behjälpligt men också till skatteutskottets kansli.

I och med det är hearingen avslutad liksom skatteutskottets sammanträde avslutat.

BILAGA

Bildspel från seminariet

Bilder som visades av Åsa Wiklund Fredström

Personalliggare – syftet att minska svartarbete och osund konkurrens

Restaurang- och frisörbranscherna (2007)

Tvätteribranschen (2013)

Byggbranschen (2016)

Nya branscher sedan den 1 juli 2018 – ingår inte i utvärderingen

Personalliggaren

- Uppgifter om näringsidkaren
- Uppgifter om verksamma personer
 - för- och efternamn och personnummer
 - tidpunkt för när personens arbetspass påbörjas och avslutas
- Manuell eller elektronisk liggare i kontantbranscherna
- Elektronisk liggare i byggbranschen

Syftet med utvärderingen

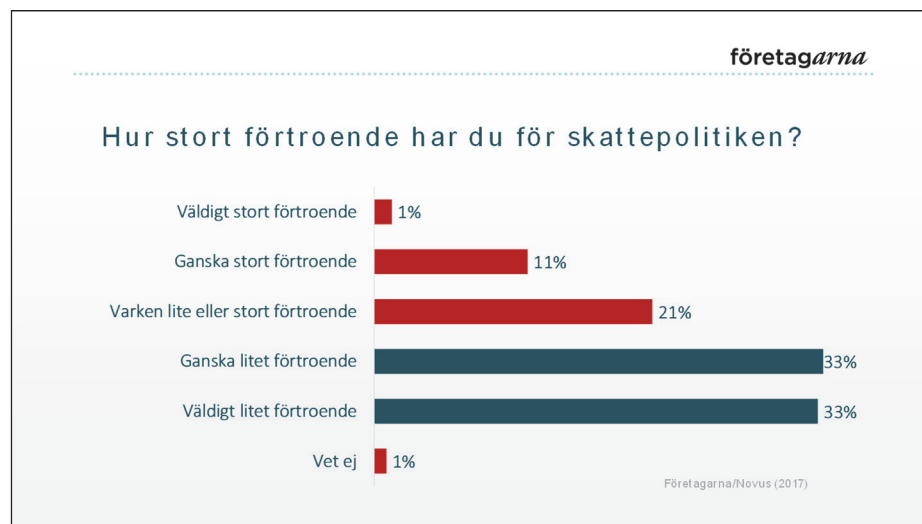
Att undersöka och analysera hur systemet med personalliggare fungerar i restaurang-, frisör-, tvätteri- och byggbranscherna för berörda aktörer

Frågeställningar

- Hur aktörerna upplever att reglerna om personalliggare fungerar
- Hur Skatteverkets kontroll av personalliggare fungerar
- Hur bestämmelserna om kontrollavgift och befrielse från sådan avgift tillämpas
- Hur aktörerna upplever omfattningen av företagens administrativa kostnader för systemet

Bilder som visades av Erik Ageberg

- företagarna
- Vem gör jobbet?
 - Vad är priset?
 - Hur kan vi bli bättre?

Bilder som visades av Martin Rosenström**Behandlade aspekter**

- Effektutvärdering
- Övergripande intryck

Nedslag:

- Urval
- Bemötande
- Kostnad
- Kvantitet
- Behov av medvetandegörande

2019-04-11- Seminarium om skatteutskottets utvärdering av personalliggarssystemet

Bilder som visades av Jessica Löffström**Arbetsmiljöverkets rapport**

- 1 av 5 bedömer arbetsgivare att det är svårt att överleva i deras bransch utan att fuska.
- 1 av 4 arbetsgivare inom bygg- och transportbranschen har uppfattningen att de inte kan överleva utan att fuska med regelverken.
- 4 av 10 arbetsgivare bedömer att upptäcktsrisken är låg vid fusk. Det handlar då om att betala svarta löner, bryta mot regler om arbetsmiljö, låta arbetstagare arbeta för mycket övertid samt ha arbetstagare utan giltigt svenskt arbetstillstånd.

När utlandsregistrerade företag är i Sverige

Utstationeringsdirektivet – en undantagsregel, huvudregel är att betala i det land du arbetar

Utlandsregistrerade företag är skyldiga att anmäla till utstationeringsregistret var de jobbar i Sverige, på vilket projekt och vilka arbetare som är här m.m. (skatt efter 183 dagar skall betalas för arbetare)

Lön (utstationeringsdirektivet)

Lönen får inte understiga det lägsta i kollektivavtalet i aktuell bransch. (ny lag samma lön beslutad)

Sociala avgifter (arbetsgivaravgifter, EU:s direktiv 883/2004 om sociala avgifter)

Grundregeln är att sociala avgifter ska betalas i arbetslandet, två undantag till grundregeln.

Undantag 1

Om arbetaren är utsänd för att under maximalt två år jobba i Sverige. Undantagspapper krävs sk. A1-intyg.

För att arbetaren ska räknas som utsänd måste företag uppfylla dessa krav:

Företaget måste ha minst 25 procents verksamhet i det land det har sitt säte.

Företaget måste vara samma verksamhet i hemlandet som det har i arbetslandet.

Företaget kan enbart sända arbetskraft från det land det har sitt säte.

En utsänd kan inte ersättas med en annan utsänd.

Undantag 2

Om arbetaren *normalt* jobbar i två eller fler länder kan hen få ett A1-intyg. I vilket land de sociala avgifterna ska betalas är reglerat i tillämpningsdirektivet.

Fast driftställe och skatt – skattskyldighet i Sverige för arbetare från dag 1

Det blir fast driftställe om bolaget har en lokal eller om ägaren (verksam i bolaget) bor eller om det finns någon i Sverige fått fullmakt att driva verksamheten här.

Byggföretag ett projekt som är mer än sex månader blir det fast driftställe på projektet (Polen 12 mån)

Totala sociala avgifter dvs skatt på arbete i Europa

Bulgarien - Sociala avgifter: 30,8 %

Italien - Sociala avgifter: ungefär 40 %

Kroatien - Sociala avgifter: 37,2 %

Lettland - Sociala avgifter: 34,09

Litauen - Sociala avgifter: 39,98 – 41,60 %

Polen - Sociala avgifter: 43,42 – 46,62 %

Slovakien - Sociala avgifter: 48,6 %

Cypern - Sociala avgifter: Sammanlagt 19,3 %

Irland - Sociala avgifter: 14,75 %

Sverige - Sociala avgifter för arbetare: 31,42 %

Utstationerade dvs utländska företag utan fast driftställe
betalar i Sverige 21,54 %

Ungefär samma storlek på de sociala avgifterna i Europa

Det är en myt att de sociala avgiften är lägre procentuellt i Europa och faktum är att utstationerade bolag betalar lägre sociala avgifter om de väljer att betala dem i Sverige.

Dvs när utstationerade bolag säger att de kan hålla lägre priser pga av lägre skatter i hemlandet är detta felaktigt.

Det är tom lägre pris att betala dem i Sverige som utstationerat bolag. (Se tabell 21,54%)

Varför de betalar dem i sitt hemland är ett de fuskar med lön och det är svårare att begära ut skatt och sociala avgifter från andra länder dvs svårare att kontrollera att lön stämmer.

expandera mera
BYGG- OCH INSTALLATIONSBEEMANNING

Personalliggare

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2016/17
2016/17:RFR1	TRAFIKUTSKOTTET It-infrastrukturen – i dag och i framtiden	
2016/17:RFR2	CIVILUTSKOTTET Uppföljning av den nya fastighetsmäklarlagen	
2016/17:RFR3	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 27 september 2016	
2016/17:RFR4	UTBILDNINGSUTSKOTTET Forskarskolor för lärare och förskollärare – en uppföljning av fyra statliga satsningar	
2016/17:RFR5	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 15 november 2016	
2016/17:RFR6	SOCIALFÖRSÄKRINGSUTSKOTTET Socialförsäkringsutskottets offentliga utfrågning om Finsams fortsatta utveckling - nästa steg	
2016/17:RFR7	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Uppföljning av systemet med överlåtbara fiskerättigheter i det pelagiska fisket	
2016/17:RFR8	SKATTEUTSKOTTET OCH NÄRINGSUTSKOTTET Konkurrenskraften hos svenska multinationella företag i ljuset av nya regler inom internationell beskattning	
2016/17:RFR9	CIVILUTSKOTTET Civilutskottets offentliga utfrågning om marknadsföring i sociala medier	
2016/17:RFR10	NÄRINGSUTSKOTTET Uppföljning av handlingsplanen för kulturella och kreativa näringar 2010–2012	
2016/17:RFR11	SKATTEUTSKOTTET Skatteutskottets seminarium om Skattereformen 25 år – dess historia och framtid	
2016/17:RFR12	KULTURUTSKOTTET Statens idrottspolitiska mål – en uppföljning med inriktning på barn och ungdomar	
2016/17:RFR13	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 14 mars 2017	
2016/17:RFR14	SOCIALUTSKOTTET Socialutskottets offentliga utfrågning om kompetensförsörjningen inom hälso- och sjukvården	
2016/17:RFR15	KULTURUTSKOTTET Offentlig utfrågning om framtidens public service	
2016/17:RFR16	TRAFIKUTSKOTTET Offentlig utfrågning om ett ökat kollektivt resande för framtiden	

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2016/17
2016/17:RFR17	CIVILUTSKOTTET Offentlig utfrågning Riktvärden för trafikbuller	
2016/17:RFR18	SOCIALFÖRSÄKRINGSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om åtgärder för lägre sjukfrånvaro och om hanteringen av regionala skillnader i sjukförsäkringen	
2016/17:RFR19	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport 2017	
2016/17:RFR20	TRAFIKUTSKOTTET Offentlig utfrågning om it-infrastrukturen – i dag och i framtiden	
2016/17:RFR21	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga utfrågning om framtidens innovations- och entreprenörsklimat	
2016/17:RFR22	FINANSUTSKOTTET Finansutskottets offentliga utfrågning om den finansiella stabiliteten den 13 juni 2017	
2016/17:RFR23	KULTURUTSKOTTET Kulturutskottets seminarium om statens idrottspolitiska mål med inriktning på barn och ungdomar	
2016/17:RFR24	SKATTEUTSKOTTET Skatter som drivkrafter för företags lokalisering	

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2017/18
2017/18:RFR1	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Öppen utfrågning om Riksrevisionen - en del av riksdagens kontrollmakt	
2017/18:RFR2	ARBETSMARKNADSUTSKOTTET Vägen till arbete för unga med funktionsnedsättning – en uppföljning och utvärdering	
2017/18:RFR3	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om den aktuella penningpolitiken 28 september 2017	
2017/18:RFR4	CIVILUTSKOTTET Civilutskottets offentliga utfrågning om barns skuldsättning	
2017/18:RFR5	SOCIALUTSKOTTET Samordnad individuell plan (SIP) – en utvärdering	
2017/18:RFR6	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga utfrågning om internationell handel	
2017/18:RFR7	KULTURUTSKOTTET Offentlig utfrågning om framtidens spelpolitik	
2017/18:RFR8	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om finansiell stabilitet och makrotillsyn den 23 januari 2018	
2017/18:RFR9	ARBETSMARKNADSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om vägen till arbete för unga med funktionsnedsättning – en uppföljning och utvärdering	
2017/18:RFR10	SOCIALUTSKOTTET Personlig assistans – effekter av rättsutvecklingen	
2017/18:RFR11	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Forskarhearing om nya svenskar och demokratin	
2017/18:RFR12	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 6 mars 2018	
2017/18:RFR13	TRAFIKUTSKOTTET Fossilfria drivmedel för att minska transportsektorns klimatpåverkan – flytande, gasformiga och elektriska drivmedel inom vägtrafik, sjöfart, luftfart och spårbunden trafik	
2017/18:RFR14	TRAFIKUTSKOTTET Offentlig utfrågning om konkurrens på lika villkor inom luftfarts- och åkerinäringarna	
2017/18:RFR15	UTBILDNINGSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om trygghet och studiero i skolan	
2017/18:RFR16	TRAFIKUTSKOTTET Järnvägstunnlar och skogsbilvägar – en uppföljning av klimatanpassningsåtgärder för infrastruktur	
2017/18:RFR17	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om Riksbankens rapport Redogörelse för penningpolitiken 2017	
2017/18:RFR18	FÖRSVARsutskottet Försvarsutskottets offentliga utfrågning om cybersäkerhet	

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2017/18
2017/18:RFR19	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport Svensk finanspolitik 2018	
2017/18:RFR20	SOCIALFÖRSÄKRINGSUTSKOTTET Regeringens resultatredovisningar i ett 20-årigt perspektiv – utgiftsområde 8 Migration	
2017/18:RFR21	Seminarium om Agenda 2030	
2017/18:RFR22	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning med anledning av Riksrevisorenas årliga rapport 2018 och Riksrevisionens uppföljningsrapport 2018	
2017/18:RFR23	KULTURUTSKOTTET Öppet seminarium om Efter #metoo – hur går vi vidare?	
2017/18:RFR24	UTBILDNINGSUTSKOTTET Studie- och yrkesvägledning i grundskolan och gymnasieskolan – en uppföljning	
2017/18:RFR25	TRAFIKUTSKOTTET Offentlig utfrågning om fossilfria drivmedel för att minska transportsektorns klimatpåverkan	
2017/18:RFR26	TRAFIKUTSKOTTET Offentlig utfrågning om anpassning av väg och järnväg till ett förändrat klimat	

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2018/19
2018/19:RFR1	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 8 november 2018	
2018/19:RFR2	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om finansiell stabilitet den 5 februari 2019	
2018/19:RFR3	TRAFIKUTSKOTTET Offentlig utfrågning om transportsektorns bidrag till att uppfylla klimatmålen	
2018/19:RFR4	SKATTEUTSKOTTET En utvärdering av personalliggarsystemet	
2018/19:RFR5	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 7 mars 2019	
2018/19:RFR6	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning den 2 maj om Riksbankens rapport Redogörelse för penningpolitiken 2018	
2018/19:RFR7	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport Svensk finanspolitik 2019	
2018/19:RFR8	KULTURUTSKOTTET Att redovisa resultat – En uppföljning av regeringens resultatredovisning av utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	